

Päiväys
10.9.2021

1 (2)

Diaarinumero
20081/2021 ym.

JULKINEN KUULUTUS

Valitukset vesilain mukaisesta päätöksestä

Vesilain 15 luvun 3 §:n mukaan Vaasan hallinto-oikeuden on annettava lupaviranomaisen, valtion valvontaviranomaisen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen vesilain nojalla antaman päätöksen sekä ojitustoimituksessa annetun päätöksen johdosta jätetty valitus tiedoksi julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään. Tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen vaikutusalueen kunnissa noudattaen, mitä kuntalain 108 §:ssä säädetään.

Kuulutuksen julkaisupäivä Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla

10.9.2021

Valitusten tiedoksisaantipäivä

Hallintolain 62 a §:n 3 momentin mukaan tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta.

Valitusten tiedoksisaantipäivä on 17.9.2021.

Asia

Vaasan hallinto-oikeuteen on jätetty kolme valitusta Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöksestä 14.12.2020 nro 158/2020. Päätös koskee Raasakan voimalaitospadon kalatien rakentamista (Ii). Päätös sisältää vesilain 3 luvun 16 §:n mukaisen valmistelulupaa koskevan ratkaisun.

Valitusasiakirjojen nähtävilläpito

Tämä kuulutus ja valitukset pidetään nähtävillä 10.9. – 8.10.2021 Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla (<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenkuulutukset/valituskuulutukset.html>). Hallinto-oikeuden

verkkosivuilla valitukset ovat ilman liitteitä. Tieto kuulutuksesta on julkaistava lin kunnassa.

Hallintolain 62 b §:n mukaan julkisen kuulutuksen ja kuulutettavan asiakirjan tiedot julkaistaan, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Henkilötiedoista julkaistaan kuitenkin ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot.

Mahdollisuus vastineen antamiseen

Vaasan hallinto-oikeus varaa asianosaisille, joita asia erityisesti koskee, tilaisuuden vastineen antamiseen. Mahdollinen vastine tulee toimittaa hallinto-oikeuteen **viimeistään 8.10.2021**. Luvan hakijoille ja viranomaisille varataan erikseen tilaisuus vastineen antamiseen.

Vastineeseen on merkittävä sen tekijän nimi, postiosoite, puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite. Vastineessa on ilmoitettava asian diaarinumero 20081/2021.

Kiinteistön osaomistajaa pyydetään antamaan tieto kuulutuksesta myös kiinteistön mahdollisille muille omistajille ja haltijoille.

Tiedoksianto järjestäytymättömien osakaskuntien osakkaille

Hakemuksessa tarkoitettulla hankkeella saattaa olla vaikutuksia myös seuraavilla yhteisillä maa- tai vesialueilla:
Rantapalsta 139-403-878-19
Yhteinen maa-alue 139-403-878-94

Vaasan hallinto-oikeus
Kuulemiskanslia, 029 56 42623

Valitus 1

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry
Kauppurienväki 33
90100 Oulu
pohjois-pohjanmaa@sl.fi
041-3191816

19.1.2021

Vaasan hallinto-oikeus
vaasa.hao@oikeus.fi

Viitteet: Dnro PSAVI/686/2017 ja PSAVI/9283/2020

Asia: Valitus Raasakan voimalaitospädon (liite 1) ja Raasakan säännöstelypädon (liite 2)
kalateiden rakentamista ja valmistelua koskevasta lupapäätöksestä, Ii

Vaativuus

Lupa kalateiden rakentamiseen sekä valmistelulupa tulee kumota. Hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty ei ole huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituvien menetyksiin, joten lupapäätökset ovat vesilain 3 luvun 4 §:n vastaisia. On myös menetelty virheellisesti, kun kahta kilpailevaa hakemusta ei ole käsitelty yhdessä (VL 11 luku 13 §).

Kuten päätöksessä todetaan, hankkeet muodostavat kokonaisuuden ja päätös hankkeista on annettu samanaikaisesti, joten päätökset on yhdistetty samaan valitukseen.

Perustelut

Luvan myöntämistä sekä voimalaitoksen että säännöstelypädon yhteyteen suunnitelluille teknisille kalateille on perusteltu hakemuksen vapaaehtoisuudella. Luvat on pääsääntöisesti myönnetty hakemusten mukaisina. Päätöksessä on kuitenkin jätetty määräämästä kalateihin johdettavan juoksutuksen suuruutta ja myös ajankohdasta yhtä tarkkarajaisesti kuin hakemuksissa on esitetty. "Tässä lupa-asiaa kalatiehen juoksutettava vähimmäisvirtaama lähtökohtaisesti riippuu PVO Vesivoima Oy:n vapaaehtoisesti luovuttamasta veden määrästä", todetaan voimalaitospädon yhteyteen suunnitellusta kalatiestä. Päätöksessä painotetaan kalatien käyttöä tarkoitukseensa soveltuvasti niin, että "luvan saajat voivat hyödyntää PVO Vesivoima Oy:n vapaaehtoisesti luovuttaman vesimäärän katojen nousuun jokaisessa tilanteessa parhaalla mahdollisella tavalla." Säännöstelypädon kalatietä koskevassa päätöksessä määrätään, että "kalatiehen on mahdollista johtaa PVO Vesivoima Oy:n vapaaehtoisesti luovuttama määrä vettä. Kalatien juoksutukset eivät kuitenkaan saa olla ristiriidassa Raasakan voimalaitoksen ja Pajarin voimalaitoksen päätösten juoksutusmääräysten kanssa."

Voimalaitoslupa haltija on PVO-Vesivoima Oy, mutta lupien hakijoina ovat voimayhtiö ja Metsähallituksen Eräpalvelut. Lupa on myönnetty hakijoille yhteisesti ja "molemmat ovat tällöin vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin kohdassa 10 tarkoitettuja hankkeesta vastaavia, jotka vastaavat vesitaloushankkeen valmistelusta, toteuttamisesta, käytöstä tai kunnossapidosta."

Lupa on annettu vesilain 3 luvun 4 §:n perusteella (Luvan myöntämisen yleiset edellytykset). Toisin kuin päätöksessä todetaan hankkeet loukkaavat yleistä etua, joten lupapäätökset ovat vesilain vastaisia.

Iijoen alaosalla on viidestä voimalaitoksesta patoineen muodostuva merkittävä este vesieliöiden kululle. Raasakan voimalaitoksen ja säännöstelypadon kalatiet sijoittuvat jokisuulle Iijoen ensimmäisen voimalaitoksen yhteyteen. Sen jälkeen Iijoen alaosalla on vielä neljä voimalaitosta, Maalismaan, Kierikin, Pahkakosken ja Haapakosken voimalaitokset. Lupaa haetaan teknisten betonirakenteiden kalateiden rakentamiseen. Voimalaitospadon kalatiehen juoksutettaisiin vettä hakemuksen mukaan enintään 2 kuutiota sekunnissa ja säännöstelypadon kalatiehen 1.1 kuutiota sekunnissa 1.5.-31.10. välisenä aikana. Muun ajan kalatiet olisivat kuivina.

Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa on harkinnassa myös Lapin ELY-keskuksen Pohjois-Suomen kalatalouspalvelujen hakemus Iijoen Raasakan, Maalismaan, Kierikin, Pahkakosken ja Haapakosken voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttamiseksi (dnro PSAVI/3111/2017). Hakemus on kuulutettu 25.2.2020. Lapin ELY-keskus esittää hakemuksessaan, että velvoitteet muutetaan vastaamaan nykytietämyksen mukaista voimalaitosten rakentamisen seurauksena syntynyttä kalaston hoidon tarvetta. Kalakantojen tuottoa ja niiden hoitoa sekä luonnon monimuotoisuutta koskeva tieto on lisääntynyt merkittävästi, joten velvoitteiden muuttamiseen on vesilain 3 luvun 22 pykälän mukaisesti oikeus ja velvollisuus.

Molempien hankkeiden tavoitteena on palauttaa lohen ja meritaimenen luontainen lisääntyminen Iijoen vesistön rakentamattomalla osalla oleville lisääntymis- ja poikastuotantoalueille. Velvoitehoidon painopisteen siirtämisen toimenpiteisiin, jotka edistävät vaelluskalakantojen palauttamista niiden luonnolliseen elinympäristöön, ohjaavat erinäiset kansalliset ja kansainväliset sopimukset ja säädökset sekä strategiat.

Iijoen alaosa on Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueen ensimmäisestä vesienhoitosuunnitelmasta alkaen nimetty voimakkaasti muutetuksi vesistöksi ja luokiteltu tyydyttävään tilaan. Potentiaalisen hyvän tilan edellytys on vaellusyhteyden ja jokijatkumon palauttaminen sekä Iijoen vesistön ekologisen tilan parantaminen kaloille ja muulle virtavesieliöstölle. Voimakkaasti muutetun alaosan ekologinen tila on toistaiseksi huono.

Lupapäätöksessä todetaan, että vapaaehtoinen kalatiehanke noudattaa vesienhoitoalueen toisen kuusivuotiskauden 2016-2021 suunnitelman toimenpide-esitystä. Nähtävillä olevassa vuosia 2022-2027 koskevassa Oulujoen-Iijoen vesienhoitosuunnitelman toimenpideohjelmassa (osa 2, liite 3) todetaan muun muassa, että "Iijoen alaosan voimalaitoksien yhteyteen esitetään rakennettavaksi kalankulkuväylät, jotka mahdollistavat sukukypsien vaelluskalojen vaelluksen Iijoen vesistön laajoille kutu- ja poikastuotantoalueille sekä vaelluspoikasten vaelluksen mereen." Tässä viitattaneen pääosin velvoitemuutoksessa edellytettäviin ja esitettäviin kehittämistarpeisiin, jotka nimenomaan koskevat koko joen rakennettua alaosa. Toimenpideohjelman kappaleessa *Tilatavoitteen saavuttaminen* (sivu 130) kirjoitetaan, että "Vaelluskalojen vaelluksen mahdollistaminen Iijoen alaosan voimalaitoksien ohi on selvästi vaikuttavin vesirakentamiseen liittyvä toimenpide Iijoen vesistöalueella. Toimenpide mahdollistaa lohen ja meritaimen lisääntymisen ja poikastuotannon kymmenissä joissa avaamalla yhteensä 866 hehtaaria poikastuotantoalueita. Poikastuotannon elyessä toimenpide parantaa jokien ekologista tilaa ja vaelluskalojen jokipoikaset vaikuttavat koko virtavesieliöyhteisön rakenteeseen mm. kilpailun ja ravinnonkäytön kautta. Muut esitetyt hydrologiaa ja morfologiaa parantavat toimenpiteet vaikuttavat lähinnä vesimuodostumakohtaisesti ja ne on pyritty suunnittelemaan siten, että niiden toteutuksen jälkeen hydrologinen tai morfologinen muuttuneisuus ei estä vesienhoidon tavoitetilan saavuttamista. Vesienhoitosuunnitelmassa vuosille 2022-2027 Iijoen alaosan tilatavoite on

päivitetty. Uusi tavoite on saavuttaa hyvä ekologinen tila vuoteen 2027 mennessä. Päättyvän kauden vesienhoitosuunnitelmassa tavoite oli tarkoitus saavuttaa vuoteen 2021 mennessä.

Merkittävästi Iijoen alaosan ekologista tilaa parantavan velvoitemuutoksen edistäminen on ensisijaista ja se on yleisen edun mukaista. Vapaaehtoinen tekninen kalatie on suunniteltu toteutettavan pääosin muulla kuin voimayhtiön rahoituksella. Hankkeessa vastuulliseksi on lisäksi valjastettu julkinen organisaatio, Metsähallituksen eräpalvelut. Se on Luontopalvelujen tapaan Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä hoitava vastuualue. Eräpalvelut vastaa kalastuksen ja metsästyksen järjestämisestä valtion alueilla, myy kalastus- ja metsästyslupia ja kerää valtion kalastonhoitomaksun maa- ja metsätalousministeriölle. Lisäksi eräsuunnittelijat myöntävät erikseen haettavia lupia, kuten hirvenmetsästyksen aluelupia ja kaupallisen kalastuksen lupia, sekä solmivat vuokrasopimuksia kalastusta ja metsästystä varten. Erätarkastajat valvovat lakien noudattamista ja lupien voimassaoloa.

Kalaviranomaisen velvoitemuutoshakemus tuli vireille 27.10.2017 ja Raasakan voimalaitospadon ja säännöstelypadon kalateiden rakentaminen ja valmistelulupa kuulutettiin ensimmäisen kerran 19.3.2018. eli hankkeet ovat samanaikaisia ja tietoisia siitä. Raasakan tekninen kalatie on selvästi kilpaileva hanke ja se saattaa myös osoittautua merkittäväksi esteeksi aidosti vesipuitedirektiivin tavoitteita palvelevan velvoitemuutoksen toteutumisessa. Täten vapaaehtoisuus ei voi olla se määräävä tekijä, jonka mukaan lupa on myönnettävä.

Yleisen edun vastaisuutta korostaa toiminnallisuusvelvoitteen puuttuminen voimayhtiön ja Metsähallituksen Eräpalvelujen kalatiehankkeessa. EU:n komissio on esittänyt Suomelle vesienhoitosuunnitelmista antamassaan palautteessa kaikkien vesivoimalaitosten lupien tarkastelua vesipuitedirektiivin ympäristötavoitteiden toteutumiseksi, joita ovat erityisesti ekologinen virtaama, kalatiet ja muut haittoja lieventävät toimenpiteet. Tiedossa on aiemman aineiston perusteella, että Iijoella biologisia tekijöitä tukeva toimenpidekokonaisuus on laaja ja mahdollinen toteuttaa vesipuitedirektiivin tavoitteiden täyttämiseksi.

Vesilain 11 luvun 13 §:n mukainen hakemusten käsittely on perusteltu vaatimus.

Velvoitemuutoshakemuksessa todetaan, että Iijoen vaelluskalahankkeiden yhteydessä on löydetty muitakin toteuttamiskelpoisia ratkaisuja kalojen nousureitiksi. Vuosina 2011-2013 toteutetussa Iijoen kalatiet -hankkeessa (Vaelluskalat palaavat Iijokeen -hanke) valmistuivat säännöstelypadon ohittava kalatie Kostonjärvelle, yleissuunnitelma Raasakan vanhassa uomassa toimivasta kalojen vaellusreitistä ja lupahakemustasoiset kalatiesuunnitelmat kustannusarvioineen viidelle voimalaitospadolle sekä Raasakan ja Irnijärven säännöstelypadoille. Tiedossa siis on, että jokisuun ja Raasakan säännöstelypadon välinen vanha uoma soveltuisi hyvin kalatieksi, joka samalla toimisi poikastuotantoalueena. Raasakan erillishakemuksessa sen sijaan ohitusuoman tilaa entisestään heikennettäisiin, sillä siitä otettaisiin vesi tekniseen kalatiehen 1.6.-31.8. välisenä aikana siitä kesäajan vanhan uoman ohijuoksutuksiintiöstä, joka ylittää Pajarinkosken rakennusvirtaaman 1.5 kuutiota sekunnissa. Toukokuussa ja syys- ja lokakuussa kalatien kautta menevä virtaama otettaisiin voimalaitoksen virtaamasta. Vanhojen uomien palauttaminen poikastuotannon alueiksi edellyttää paitsi riittävää myös ympärivuotista virtaamaa.

Raasakka on alimmainen voimalaitos eikä siitä saa muodostua tulppaa, vaan kalojen nousu on mahdollistettava kaikkien viiden voimalaitoksen yläpuolelle. Se edellyttää suurta nousijamäärää Raasakan kalateille (90 %), jotta voimalaitosten yläpuolelle pääsee noin 70 prosenttia nousijoista. Sen onnistumiseksi pitää määrittää myös riittävä virtaama. Hakemuksessa voimalaitospadon kalatiehen on esitetty enintään 2 kuution ja säännöstelypadon kalatielle enintään kuution virtaama sekunnissa. Se ilmentää tasoa, joka on voimayhtiölle taloudellisesti siedettävä, mutta kalateiden toimivuudelle ehdoton minimi.

Kalatiestrategiassa pidetään tärkeänä ottaa huomioon kalojen kulku ja lisääntyminen myös säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä. Strategiassa viitataan tarpeeseen selvittää ja muuttaa vesilainsäädäntöä siten, että tulee määritellyksi minimivirtaama tai tietty virtaama, joka tarkoittaa ekologista virtaamaa. Se määritellään virtaamaksi, joka tarvitaan vesiekosysteemin toiminnan ja hyvän ekologisen tilan varmistamiseksi. EU edellyttää jäsenmaita selvittämään tarpeita ekologisen virtaaman määrittelemiseksi. Hankkeessa ei ole asiantuntija-arviota virtaaman riittävydestä, kun ei ole toiminallisuusvaatimustakaan. Kullekin vuorokauden- ja vuodenajalle pitää olla käytettävissä ekologisesti tarkoituksenmukainen vesimäärä, Raasakassa esimerkiksi päiväsaikaan kalatillekin voimalaitosvirtaamaa vastaavasti iso. Tavoitteitaan ja tarkoitustaan vastaamaton hanke ei täytä vesienhoitolain ja sen mukaisen vesienhoitosuunnitelman vaatimuksia.

Vanhan uoman hyödyllisyyttä kunnostettuna ja asianmukaisesti vesitettyinä on siis selvitetty. Jos uoma kunnostettaisiin taas luonnonmukaiseksi ja siihen johdettaisiin riittävä virtaama (20 m³/s), siinä voitaisiin LUKE:n arvion mukaan tuottaa jopa 20 000 lohismolttia, joka olisi lähes neljäsosa Iijoen smoltituotannosta, kun vähennetään alasvaelluksen tappiot. Tiedossa on, että suuri osa smolteista kuolee selkeän ja nopean alasvaellusreitillä puuttuessa. Lupapäätöksessä on annettu määräys alasvaelluksessa tapahtuvan kuolleisuuden vähentämiseksi. Luvan saajat ovat luvanneet toteuttaa alasvaellusreitillä, kuitenkin vain jos meneillään olevat kokeilut Haapakosken voimalaitoksella onnistuvat. Vaikka alasvaelluksen kuolleisuuden vähentäminen on ehto, sen toteutuminen jää hyvin epävarmaksi.

Ratkaisua alasvaelluksen ongelmiin haetaan erilaisilla kalatien yläsuulle johtavilla aitaratkaisuilla, joiden tehosta on maailmalta saatu hyvin vaihtelevia ja pääasiassa huonoja kokemuksia. Suurempi virtaama luonnonmukaiseen uomaan kalatien yläsuulla (esimerkiksi 10 prosenttia kokonaisvirtaamasta) mahdollistaisi jo sellaisenaan, ilman teknisiä johdeaitoja, smolttien selvästi paremman ja turvallisen ohjautuvuuden kalatiehen ohi voimalaitoksen. Kymmenen prosentin virtaama ohjaisi paremmin myös ylöspäin nousevien kalojen vaellusta. Nykyisin kun voimalaitos on vuorokausisäännöstelystä johtuen kiinni yöaikaan, tutkimusten mukaan myös nousevien kalojen vaellus pysähtyy, hidastuu tai kalat jopa kääntyvät takaisin alavirtaan, kun riittävää houkutusvirtaamaa ylöspäin ei ole.

Puutteiden ja ongelmien takia kalankulun järjestämistä ylös- ja alasvirtaan ei pidä päättää vapaaehtoisten kalateiden avulla. Ainakin selvitysten ja teknisen kalatien ratkaisujen perusteella on tarkoituksenmukaista päättää myös Raasakan kalatiestä osana velvoitemuutoshakemuksen sisältävää kokonaistarkastelua. Yhteinen käsittely ei myöskään kohtuuttomasti viivytä asian käsittelyä tai aiheuta muuta haittaa. Kalatalousviranomaisen hakemus on vapaaehtoista hakemusta painokkaampi yhteiskunnallisesta tarpeesta lähtevä esitys sisältäen kalatiet kaikkiin voimalaitoksiin, vanhojen ohitusuomien hyödyntämisen, istutukset, alasvaelluksen turvaamisen ja seurannan. Yhteinen käsittely johtaa kokonaisvaltaisempaan vuosikymmeniä vallinneen epäkelvon asiointitilan korjaamiseen. Samalla ratkaistaan erillisratkaisua tasapainoisemmin aiheuttaja maksaa -velvoitteen toteutuminen.

Iijoen voimalaitosrakentaminen on aiheuttanut niin merkittäviä ympäristömuutoksia, että vastuu velvoitteen toteuttamisesta kuuluu yleisen ympäristöoikeudellisen aiheuttamisperiaatteen valossa toiminnanharjoittajille, todetaan velvoitemuutosta koskevassa hakemuksessa. VL 2 luvun 2 §:n mukaan vesi- tai maa-aluetta koskevat tässä laissa säädetty oikeudet ja velvollisuudet kuuluvat alueen omistajalle, jollei jäljempänä tai erikseen toisin säädetä. Voimalaitoksia koskeva vesilupa ja säännöstelyoikeus on PVO-Vesivoiman omistuksessa ja sille kuuluvat myös kalatalousvelvoitteet.

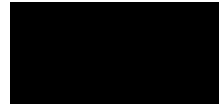
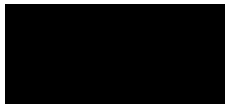
Yhteenvedo

Kalatalousviranomainen on katsonut tarpeelliseksi hakea vesilain (3 luku 22 §) mahdollistamaa muutosta Iijoen alaosan voimalaitosten kalatalousvelvoitteisiin, koska ne ovat nykyisellään kalataloudellisesti epätarkoituksenmukaisia. Raasakan kalateiden vapaaehtoisuuteen perustuvana hankkeena kilpailee samanaikaisesti kokonaisvaltaisen kalatalousvelvoitteen muutoshakemuksen kanssa eikä siten ole yleisen edun mukainen eikä täytä aiheuttajalle vesilaissa asetettuja ja rajattuja vastuita. Edellisestä seuraten lupapäätökset ovat myös ristiriidassa vesienhoitolain seuraavassa Oulujoen-Iijoen vesienhoitosuunnitelmassa ja sen toimenpideohjelmassa esitettävien toimenpiteiden kanssa.

Raasakan teknisiä kalateitä koskevasta hankkeesta saatava hyöty on pieni, koska Lapin ELY-keskuksen vireillä olevan velvoitteiden muutoksen johdosta ohitusuomaa koskeva velvoite tullaan todennäköisesti määräämään. Teknisestä kalatiestä saatava mahdollinen hyöty on siten jka tapauksessa ajallisesti lyhyt ja siten vähäinen. Huomattava yleisen edun menetys on erityisesti se, jos kalatiet vievät tilaa tulevalta ohitusuomavelvoitteelta. Lisäksi kun toistaiseksi ei ole tietoa teknisten kalateiden yhteensopivuudesta tulevan velvoitteen kanssa, lupapäätöksen sallimat rakenteet ovat resurssien haaskausta.

Valmistelulupa

Valmistelulupa on myönnetty vedoten kiireeseen valtion myöntämän kärkihankerahan käytössä. Se ei ole vesilain mukainen perusteltu syy ryhtyä valmisteleviin toimenpiteisiin ennen päätöksen lainvoimaisuutta. Valmisteluun liittyvät toimenpiteet olisivat ennenaikaisia ja mahdollisesti haittaa aiheuttavia tai ainakin turhia ja olojen palauttaminen ennalleen valmistelutoimien jäljiltä vaikeaa tai mahdotonta siinä tapauksessa, että lupa kumotaan tai luvan ehtoja muutetaan.

- Liite 1: Raasakan voimalaitospadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa, Ii
- Liite 2. Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa, Ii
- Liite 3: Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueen toimenpideohjelma 2022–2027 . Osa 2. Vesienhoidon toimenpiteet (LUONNOS 10/2020 , nähtävillä oleva aineisto)

Valitus 2

Valitus PSAVIN päätöksistä Raasakan teknisestä kalatiestä ja Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentamisesta.

Vaasan hallinto-oikeus
PL 204, 65101 Vaasa
vaasa.hao@oikeus.fi

Viite

PSAVIn lupapäätökset 159/2020 'Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa' sekä lupapäätös 158/2020 'Raasakan voimalaitospadon kalatien osalta'

Asia

Valitus PSAVIN lupapäätöksistä 159/2020 'Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa' sekä 158/2020 'Raasakan voimalaitospadon kalatien osalta'

Määräaika

20.1.2021

Valittaja

Villilohi ry

Yhdistys toimii vaelluskalakantojen puolustajien verkostona ja vaelluskalojen sekä vesiluonnon puhtauden edunvalvojana. Yhdistys edistää vaelluskalakantojen nykytilan kartoitusta, tutkimusta, tuntemista ja valistusta sekä niiden elinvoimaa ja kestäväää kalastusta. Yhdistys toimii ja osallistuu suunnitteluun, neuvotteluihin, kannanottoihin ja päätöksentekoon kaikissa vaelluskaloja ja vesiluontoa koskevissa hankkeissa. Yhdistys osallistuu päätöksentekoon edunvalvojan ominaisuudessa siltä osin kuin kyseessä on kaikki vaelluskalakannat, vesiluonnon puhtauteen ja vaelluskalojen vaalimiseen liittyvä päätöksenteko ja eri vesiympäristöön vaikuttavissa hankkeissa. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja tukea vaelluskalakantojen vahvistamista.

Yhdistyksen yhteyshenkilönä valitusasiassa toimii yhdistyksen

[REDACTED] Kuusamosta Iijoen latvavesiltä, jonne todistettavasti vanhoilla valokuvilla nousivat Iijoen vaelluskalat aina Oijusjokeen saakka toisin kuin virheellisesti PVO:n hakemuksessa väitetään. Ehkäpä siksi koska KHO:n vanhassa Iijoen velvoitepäätöksessä ei anneta korvauksia Kuusamon kalastus- ja vesioikeuksien haltijoille.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Villilohi ry:n valituksen yleiskuvaus:

Villilohi ry painottaa, että yleinen virtavesiä ja vaelluskaloja koskeva yleinen tilannekuva, **yleinen etu**, on voimakkaasti ja peruuttamattomasti muuttunut. On tapahtunut juridinen ja poliittinen sekä kansalaisyhteiskunnan käsityksien muutos, jossa tekniset kalatiet eivät enää vastaa EU:n vesipuitedirektiivin, vesiluonnon monimuotoisuuden, vesiluonnosta ja vaelluskaloista nauttivien jokivartisten ja kansalaisten vaateisiin siitä mikä on hyvä, **kaikille vaelluskaloille toimiva**, ratkaisu vaelluskalojen palauttamiseksi koko vesistöön tavalla, joka samalla edistää jokiluonnon vesiekologian, luonnonmukaisten vaelluskalakantojen, jokivartisten virkistykseen, kyläyhteisöjen elinvoiman ja äänimaiseman sekä kalastusoikeuksien ikimuistaisen nautinnan paluuta.

Villilohi ry katsoo, että Pohjois-Suomen AVI:n olisi ehdottomasti pitänyt käsitellä vesivoimayhtiö PVO betoninen Raasakan kalatiehakemus yhdessä Lapin ELY:n virallisesti aloittamassa Iijoen kalatalousvelvoiteprosessin osana muun muassa vesilain 11 luvun 13 §:n nojalla. Katsomme, että kalatalousviranomaisen Iijoen kalatalousvelvoitteiden muutoshakemuksen taustalla on vesilaissa tarkoitetut muuttuneet olosuhteet (Vesilaki 3 luku, 22§, 1. lause). Edellä mainittuja, yleisen edun muuttumista, vahvistaa koko EU:n vesipuitedirektiivin kohtien velvoitteet Suomelle ja [REDACTED] (2020 s) hallitusohjelman kirjaukset: **"Pysäytetään luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa. Suomi saavuttaa YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteet."**, **"Puretaan vaellusesteitä ja kunnostetaan kalojen lisääntymisalueita. Toteutetaan ohitusratkaisuja."**, **"Toteutetaan vaelluskalahankkeita laajalla yhteistyöllä. Kalatalousvelvoitteita päivitetään viranomaistyönä."**

[REDACTED] hallituksen uuden omistajaohjauksen tavoitteet (2020) koskevat erityisesti valtionyhtiöitä, joiden tulee olla **esimerkillisiä ja kunnianhimoisia toiminnassaan**: *"Jokaisen valtionyhtiön perusarvona on oltava yhteiskuntavastuu. Yhtiön tulee ottaa päätöksenteossaan taloudellisten tekijöiden lisäksi huomioon myös toiminnan sosiaaliset, alueelliset ja ympäristölliset vaikutukset"*.

Lisäksi yhteiskuntavastuullisuutta tavoittelevat myös PVO omistajatahoineen (UPM, Stora Enso, Metsä Group) sekä ennenkaikkea valtion Metsähallitus, joka toimii Raasakan betonisen kalatien hankehakijakumppanina hankkeessa, johon aiotaan hakea kuntien, maakuntien ja valtion veronmaksajien rahoitus. **Tällöin PVO:ta ja Metsähallitusta sitovat** niin [REDACTED] hallitusohjelman, kuin omistajaohjauksen kirjaukset EU:n vesipuitedirektiivin ja luonnonmonimuotoisuus direktiivien velvoitteet sekä YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteet.

Villilohi ry muistuttaa, että [REDACTED] hallitusohjelmassa kirjataan, että vaelluskalakantojen palauttamisessa on **yleinen etu** toteuttaa vaelluskalojen palauttaminen padottuihin vesistöihin virallisten kalatalousvelvoitteiden muuttamisen kautta, prosessissa jota johtaa virallinen asiaan vihkiytynyt ELY:n kalatalousviranomainen. Lapin ELY on tunnetussa kovassa vesivoimayhtiöiden aiheuttamasta vastapaineesta huolimatta jo ansiokkaasti hakenut muutosta Iijoen kalatalousvelvoitteeseen (dnro PSAVI/3111/2017). Ja kansalaiset ovat asiasta lausuneet vaatien luonnonmukaisia ohitusuomia, ympäristövirtaamia, vesiekologian ja kaikkien vaelluskalojen huomioon ottamista. Tätä suuren enemmistön, EU:n vesipuitedirektiivin ja hallitusohjelmakirjauksien yleisen edun tahtotilaa ei hakija PVO:n esittämä kallis tekninen Raasakan kalatie toteuta. Ollen yleisen edun, jokivartisten edun, kaikkien vaelluskalojen, vesiekologioiden edun, luonnon edun vastainen hanke.

Villilohi ry yhtyy Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiirin muistutuksessa esittämään kantaan ja katsoo, asia on selvitetty ja käsitelty puutteellisesti PVO:n hakemuksessa ja AVI:n luvituksessa. Pohjois-Suomen AVI:n olisi pitänyt päättää asia Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiirin esittämällä tavalla:

"Iijoen alaosa on Oulujoen-Iijoen ensimmäisessä, vuonna 2016 hyväksytyssä vesienhoitosuunnitelmassa nimetty voimakkaasti muutetuksi vesistöksi ja luokiteltu tyydyttävään tilaan. Hyvän tilan edellytys on vaellusyhteyden ja jokijatkumon palauttaminen sekä Iijoen vesistön ekologisen tilan parantaminen kaloille ja muulle virtavesieliöstölle. Meneillään on kolmannen vesienhoitosuunnitelman laadinta vuosiksi 2022-2027, jolloin viimeistään vesistöjen tulee olla vähintään hyvässä ekologisessa tilassa.

Voimakkaasti muutettujen vesistöjen luokittelua on muutettu, mutta Iijoen alaosa tulee edelleen olemaan korkeintaan tyydyttävässä parhaasta saavutettavissa olevasta tilasta. Luokka määräytyy vesistön biologiaa hyödyttävien toimenpiteiden perusteella. EU:n komissio esitti Suomelle vesienhoitosuunnitelmista antamassaan palautteessa kaikkien vesivoimalaitosten lupien tarkastelua vesipuitedirektiivin ympäristötavoitteiden toteutumiseksi, joita ovat erityisesti ekologinen virtaama, kalatiet ja muut haittoja lieventävät toimenpiteet. Tiedossa on aiemman aineiston perusteella, että Iijoella biologisia tekijöitä tukeva toimenpidekokonaisuus on laaja ja mahdollinen toteuttaa vesipuitedirektiivin tavoitteiden täyttämiseksi.

Kalaviranomaisen hakemuksessa suunnataan velvoitehoidon painopiste toimenpiteisiin, jotka tähtäävät vaelluskalakantojen palauttamiseen niiden luonnolliseen elinympäristöön. Vaellusesteiden poistamiseksi toimenpiteitä ovat muun muassa toimivat kalatiet ja alasvaellusreitit ohjausmenetelmineen ja niihin tarvittava vesimäärä sekä kalateiden toimivuuden ylläpito ja kehittäminen.

Raasakan suunnitelman mukainen tekninen kalatie ei enää vastaa vaellusesteiden poistolle asetettuja vaatimuksia. Hakemuksen puutteet ovat merkittäviä eikä esitys ekologiseen toimivuuteen liittyvien seikkojen sopimisesta joidenkin osapuolten kesken jälkikäteen ole hyväksyttävä, joten sen pohjalta ei vaellusesteiden poistamisesta tule päättää. Vesieliöstön kulun esteistä aiheutuvien haittojen lieventämiseksi ja poistamiseksi on olemassa toteuttamiskelpoinen vaihtoehtoinen ratkaisu, luonnonmukainen ohitusuoma, joka mahdollistaa nousun ylävirtaan vesistön rakentamattomalla osalla oleville lisääntymis- ja poikastuotantoalueille, helpottaa alasvaelluksen järjestämistä ja on myös itsessään poikastuotantoalue. Parhaan käytännön löytämiseksi asia on käsiteltävä yhdessä kalatalousviranomaisen velvoitemuutosta koskevan hakemuksen kanssa.” (lainauksen lähde: Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri: (2020) ”MIELIPIDE IIN RAASAKAN VOIMALAITOSPADON KALATIEHANKKEEN UUELLEEN KUULUTETUSTA LUPAHAKEMUKSESTA 2020”)

Villilohi ry korostaa, että Iijoen Raasakan vanhan koskiuoman jokiosuuksille on mahdollista toteuttaa vastaavat ympäristövirtaamat kuin juuri 18.1.2021 Oulun kaupunginhallitus päätti selvittää **jopa seitsemän (7!) Oulun kaupunginvaltuuston puolueryhmän yhteisaloitteen ja Oulun Energian puoltamana:** ”Kaleva (18.1.2021) **”Merikosken kunnostuksesta tehdään selvitys, kuivaan koskiuomaan halutaan lisää kutupaikkoja lohikaloille. Valtuustoaloitteen takana seitsemän puoluetta, Oulun energiakin kannattaa selvityksen tekemistä¹”.**

Tämä Merikosken ympäristövirtaaman selvittäminen seitsemän poliittisen puolueen ja Oulun Energian tuella konkreettinen esimerkki siitä poliittisjuridisten ja kansalaisyhteiskunnan olennaisesta muutoksesta, yleisestä edusta, joka on läpivalaissut koko Pohjois-Suomen, myös Iijokivarren. Muistutamme, että Ii on Oulun naapurikunta ja Iistä ylöspäin seuraavaksi Iijoki menee Oulun kaupungin läpi, joka on jo juuri ymmärtänyt mikä on vaelluskalojen ja vesiekologian etu. Helsinkiläisen vesivoimayhtiö

¹ <https://www.kaleva.fi/merikosken-kunnostuksesta-tehdään-selvitys-kuivaan/3271755>

PVO:n esittämä betoninen kalatie ei enää vastaa tähän aikaan, yleiseen etuun ja tuleviin Iijoen kalatalousvelvoitteisiin, minkä yhteydessä tämä PVO:n hankehakemus olisi tullut modernissa oikeusvaltiossa ja EU:n jäsenvaltiossa käsitellä.

EU:n vesipuitedirektiivi ja komission aiheelliset vaatimukset Suomelle ja Suomen hallitusohjelman kirjaukset tarkoittavat, että kaikille vaelluskaloille on avattava vaellusreitti mereltä niiden luontaisille lisääntymisalueille Iijoessa. Tätä varten voimaloiden patojen yhteyteen on rakennettava luonnonmukaiset ohitusuomat, joissa on riittävä ekologinen virtaama, kuiviin joki- ja purouomiin ympäristövirtaamat, sekä patoallastuksessa altaiden alle jääneiden virtojen ja koskien kutu- ja poikastuotantoalueiden verran kompensoivia kutu- ja poikastuotantoalueita. Iijoen tapauksessa varsinkin joen alaosalle. Asiassa PSAVI (aluehallintovirasto) on päätöksen tekijä eli hallintoviranomainen. Se ei saa tehdä sellaista päätöstä, joka on kansallisen lainsäädännön ja vaelluskalojen vaellusreittien parantamistavoitteiden ja vesipuitedirektiivin vastainen.

Iijoen Raasakan vanhat koskiuomat tulee ottaa reilulla ympäristövirtaamalla kaikkien vaelluskalojen ylös- ja alasvaellusratkaisuksi sekä kutu- ja poikastuotantoalueeksi. Luken tutkimuksien mukaan alueella on vähintään 50 hehtaaria vaelluskaloille soveltuvia kutu- ja poikastuotantoalueita, mutta tutkija [REDACTED] on esimerkiksi arvioinut, että alueen vanhat koskiuomat kunnostamalla ja pohjapadot poistamalla sekä kutusoraikko- ja jokikunnostuksella alueelle on saatavissa jopa 190 hehtaaria kaikille vaelluskaloille ja harjuskannoille soveltuvia kutu- ja poikastuotantoalueita.

Iijoki: Ympäristövirtaama luonnonuomiin

Raasakka: 190 ha, isompi pienvoimala säännöstelypadolle?

- Kunnollinen virtaama 25...35 m³/s, vrt. mallinnus Iijoen keskijuoksulle
 - Riittävä virtaama houkuttaa nousuun, virtauksen suuntaus
 - Koskien kunnostus lisääntymisalueiksi, vrt. Kuurna, kynnysten purku
- Ohijuoksutustilanne, Google maps

Villilohi ry vaatii, että Iijoen alaosan kuivilla oleviin vanhoihin koskiuomiin tavoitellaan kunnostuksien ja reilujen ympäristövirtaamien kautta samanlaista kaikille vaelluskaloille edullista vesitystä, kuin Oulun Merikoskella on päädytty jo selvittää ja Pielisjoen Kuuran vesivoimalaitoksella toteutettu, jopa yhteiskunnan tuella vesivoimayhtiölle.

Ympäristövirtaama pienvoimalan kautta, kuivauoman kunnostus: Kuurna, Pielisjoki

Uusi pienvoimala 35 m³/s, pohjan muotoiltu 5 ha Saimaan järvilohelle

11/2019, koejuoksutuksia

Ympäristövirtaamien ja ohitusuomien hyödyt lijoella

- Joen alajuoksun kosket (1000 ha) ovat olleet tärkeimpiä lisääntymisalueita
- Muodostuvien uusien koskien kokonaisala 356 ha (30 %)
- Smolttituotanto 142 000/ v (tuotolla 400 smolttia/ha)
- Ohitusuomien (2000 smolttia/ha) ja yhteysuomilla yhdistettävien purojen tuotannoksi (400 kpl/ha) on laskettu 32 000 kpl/v , yht. 174 000 smolttia/v
- Istutusvelvoite on 310 000 lohen ja 28 000 meritaimenen smolttia, yht. 338 000 kpl/v, joten koskien ennallistuksella ja ohitusuomilla voidaan **kompensoida 50 % istutusmäärästä**
- Luonnonpoikaset ovat 2,5 -3 kertaa vahvempia, jolloin hyöty voisi olla suurempi kuin istutusten – edellyttää toimivaa alas vaellusta
- Tämän lisäksi saadaan käyttöön poikastuotantoala keskijuoksun vapailla koskilla
- Kokonaiskompensaation tarve on arvioitava todellisen alkuperäisen luonnontuoton mukaan

29

Valituksen vaatimukset perusteluineen

1. PSAVIN lupapäätökset 159/2020 'Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa' sekä lupapäätös ro 158/2020 'Raasakan voimalaitospadon kalatien osalta' on kumottava vesipuitedirektiivin ja luonnon monimuotoisuusdirektiivien vastaisina.

Katsomme, että EU-oikeuskäytännön mukaan kansallinen toimivaltainen viranomais ei saa tehdä päätöstä, joka on direktiivien vastainen.

Katsomme, että vesipuitedirektiivin ja luonnon monimuotoisuusdirektiivin velvoitteita on noudatettava kaikissa ratkaisuissa, jotka vaikuttavat

vaelluskalojen ja vesiluonnon tilaan, ja että ne vaikutukset on arvioitava kansallisenkin lainsäädännön mukaan kokonaisuutenaan.

Edellä kuvattuun viitaten katsomme hallintoviranomainen PSAVIN tehneen lupapäätöksensä vesipuitedirektiivin ja luonnon monimuotoisuusdirektiivin vastaisesti tehdessään hakijoiden hakemuksiin perustuen erilliset hallintoviranomaisen päätökset, ja perutellessaan että ne päätökset koskevat usean kilometrin etäisyydellä toistaan olevia päätöksiä, joten niitä ei tarvitse käsitellä yhdessä.

Katsomme PSAVI:n perustelun törkeäksi, ottaen huomioon kyseessä olevien päätöksien koskevan tuhannen kilometrin vaelluksia tekevien vaelluskalojen kulkuesteitä, joita vesipuitedirektiivin velvoitteen mukaisesti pitäisi purkaa, kuivauomia ennallistaa kutu- ja poikastuotantoalueiksi sekä turvata KAIKKIEN vaelluskalojen ylös ja alasvaellukset kutu-, poikastuotanto- ja syönnösalueiden välillä.

Katsomme, että PVO Vesivoima Oy:n ja Metsähallituksen sekä kalaviranomaisen hakemukset olisi tullut käsitellä yhdessä vesipuitedirektiivin velvoitteen sekä vesilain 11 luvun 13 §:n mukaisesti ja kyseistä pykälää koskevan hallituksen esityksen perustelujen (HE 277/2009) mukaisesti.

Katsomme, että eri hankkeisen hakemukset tulee käsitellä yhdessä niissä tilanteissa, mikäli *”yksittäinen hanke saattaa kuitenkin olla sidoksissa toiseen hankkeeseen siten, että toista hanketta koskevalla päätöksellä on välitön vaikutus muiden hankkeiden luvanmyöntämisedellytyksiin”*.

Katsomme, että tässä tapauksessa PVO Vesivoima Oy:n ja Metsähallituksen sekä ELY:n kalaviranomaisen hakemukset ovat tällainen asiakokonaisuus, joilla on selvä keskinäinen sidosyhteys, jonka vuoksi ne olisi tullut käsitellä yhdessä sekä vesipuitedirektiivin ja vesilain velvoittamana, eikä tästä veloitteesta hallintoviranomainen PSAVILLA ole oikeusperusteista oikeutta poiketa voimayhtiön ja MH:n hakemuksessaan perustelemalla rahoitusjärjestelykiireellä, joka tosiasialla tarkoittaa kiirettä siirtää kalatienrakentamisvastuuta hakijayhtiöltä yhteiskunnan rahoitusjärjestelmille.

Erikseen tuomme hallinto-oikeudelle huomioon otettavaksi, että vaikka useassa PVO:n lupahakemukseen annetussa muistutuksessa vaadittiin lupahakemusta käsiteltävän vesipuitedirektiivin velvoitteet huomioiden, ei hallintoviranomainen PSAVI lupapäätöksissään ollenkaan lausu lupapäätösratkaisua tehdyn vesipuitedirektiivin velvoitteet huomioiden.

Katsomme olevan tuomittavaa, että Pohjois-Suomen AVI on mukautunut voimayhtiön painostukseen lupahakemusten erilliskäsittelyistä ilman vaikutusten kokonaisarviointia ja sallinut tämän tapahtuvan samaan aikaan

kun virallinen Lapin ELY:n aloittama Iijoen kalatalousvelvoitteiden muuttamisprosessi on käynnissä.

Katsomme, että Pohjois-Suomen AVI:n olisi pitänyt kertoa hakijayhtiö PVO:lle ja MH:lle, että heidän hakemus tulee käsiteltäväksi yhdessä yleistä Iijoen kalatalousvelvoitteiden muutosprosessia.

Villilohi ry vaatii asiaa käsiteltäväksi osana virallista kalatalousvelvoitteiden muutosprosessia.

Katsomme, että hakijat jakaessaan hakemukset kahteen erilliseen hakemukseen ja jättäessään ne erillisenä erillään Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen käynnistämästä Iijoen Raasakan, Maalismaan, Kierikin, Pahkakosken ja Haapakosken voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttamista koskevasta hakemuksesta (diaarinumero PSAVI/3111/2017), ja hallintoviranomainen PSAVI jättäessään päätöksensä yhdistämättä Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen hakemukseen, ovat toimineet vesipuitedirektiivin ja vesilain vastaisesti tavalla, jolla ovat pyrkineet välttämään vesivoimalaitoksen ja patoallasratkaisujen kokonaisvaikutusten arviointivelvoitetta ja niiden tulosten huomioonottamisvelvoitetta.

Edellä kuvattuihin perusteisiin viitaten katsomme, että hallintoviranomainen PSAVI on tehnyt molemmat lupapäätöksensä vesipuitedirektiivin ja vesilain säädösten vastaisesti, jonka vuoksi lupapäätökset on kumottava ja voimayhtiön ja MH:n lupahakemukset hylättävä.

Toissijaisena vaatimuksena vaadimme, että molemmat lupapäätökset palautetaan aluehallintoviranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi siten, että asia käsitellään molempien hakemusten ja kalatalousviranomaisen hakemuksen kanssa yhdistettynä käsittelynä sen jälkeen, kun asiasta on hankittu vesipuitedirektiivin velvoittamat riittävät ja luotettavat selvitykset vesiekologialle, kalataloudelle ja vaelluskalojen vaellusreiteille aiheutuvista haitoista ja niiden haittojen lieventämiskeinoista.

2. Hallintoviranomainen PSAVI:n päätös Raasakan teknisestä kalatiestä ei täytä vesipuitedirektiivin velvoitteita kaikkien vaelluskalojen vaellusreittien turvaamisesta

- 2.1. Raasakan teknisen kalatien toimivuutta ja ympärivuotista tehokkuutta ei ole lupahakemuksessa eikä lupapäätöksessä luotettaviin selvityksiin perustuen osoitettu

Katsomme, että vesipuitedirektiivi velvoittaa luvan myöntämisen edellytysten täyttymisen osoittamiseksi lupahakemukseen liitettävän riittävät ja luotettavat tieteellisen epäilyksen poistavat selvitykset, jollaisia eivät PVO ja MH ole lupahakemuksensa liittäneet Raasakan ja säännöstelypadon teknisten kalatien toimivuuden osoittamiseksi.

Villilohi ry korostaa, että jo lähtökohtaisesti tekniset kalatiet estävät luonnonuomien hyödyntämisen poikastuotannossa, eikä käytössä olevat tekniset kalatiet ole osoitettu olevan riittäviä turvaamaan kaikkien vaelluskalojen kulkureittejä.

Korostamme, että n. 3000 lohta teknisten kalateiden läpi, kuten mm. Merikoskella ja Kemijoella on ollut, ei ole riittävä määrä lohia ja muita vaelluskaloja entisessä suurlohijoessa/vaelluskalajoessa.

Erikokoisia lohia pitää nousta vaelluskalaratkaisuista kymmeniä tuhansia ja ennenkaikkea kaikkia vaelluskaloja eri lajeineen ja kokoneineen lähes satatuhatta, jotta voitaisiin puhua HYVIN toimivasta kalaväyläratkaisusta.

Katsomme, ettei teknisissä kalateissa tällaisiin määriin voida päästä, vaan vain luonnonmukaisissa ohitusuomissa on saavutettavissa edellä mainitut vaelluskalamäärät sekä määriltään että laadultaan.

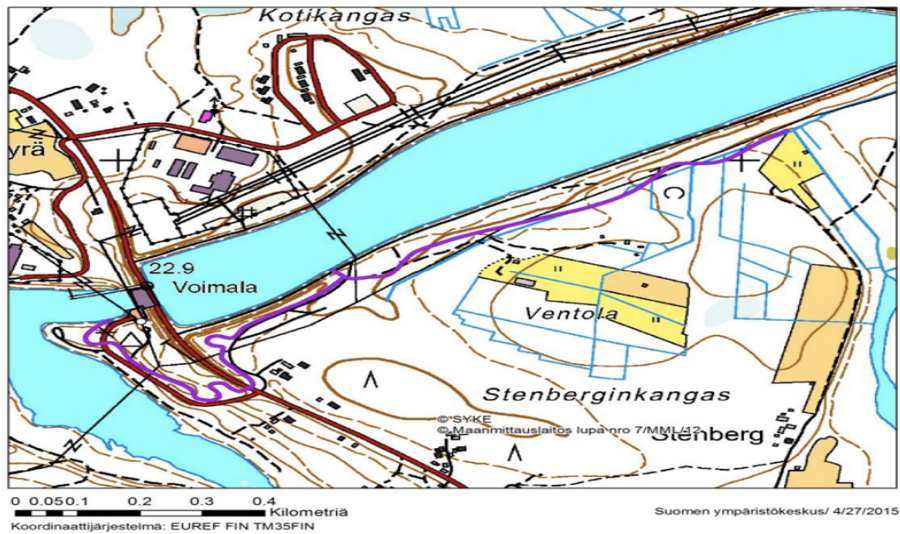
2.2. Toteutuessaan Raasakan säännöstelypadon ja vesivoimalaitoksen tekniset kalatiet estävät ja haittaavat vesipuitedirektiivin velvoitteiden toteutumista

Mielestämme tätä kaikille vaelluskaloille sopimatonta teknistä betonikalatiehanketta, joka

- 1) heikentää reilujen EU:n vesipuitedirektiivin mukaisten ympäristövirtaamien toteutumista Raasakan vanhoihin koskiuomiin ja
- 2) estää teknisten kalateiden rakentamisella 2a) säännöstelypadolle ja 2b) Raasakan voimalaitoksille KAIKILLE vaelluskaloille soveltuvien luonnonmukaisten ohitusuomien rakentamisen – siis sellaisen ratkaisun rakentamisen, jotka todella toimisivat kaikille kaloille sekä samalla toimisivat ympärivuoden kutu- ja poikastuotantoalueina sekä olisivat mahdollisia kalojen alasvaellukseen - **ei tule hyväksyä.**

Muistutamme, että mm. SYKE (2015) on selvittänyt luonnonmukaisen ohitusuoman ja kutu- ja poikastuotantoalueen toteuttamista Raasakan vesivoimalaitoksen ja säännöstelypadon yhteyteen. ”Iijoen alkuperäiseksi poikatuotannoksi on arvioitu 425 smoltia/ha (Marttila ym. 2014). Saimaan järvilohen poikastuotanto reittivesistöissä on arvioitu olleen 400 smoltia/ha (Mäkinen 1972, Pohjois- Karjalan ELY-keskus 2014). Tällainen smoltituotantomäärä otetaan tässä työssä perusteeksi määriteltäessä tuotantomääriä suunniteltuihin ohitusuomiin yhdistettävissä olevissa luonnonpuroissa, joihin esitetään johdettavaksi tasaista virtaamaa Iijoen

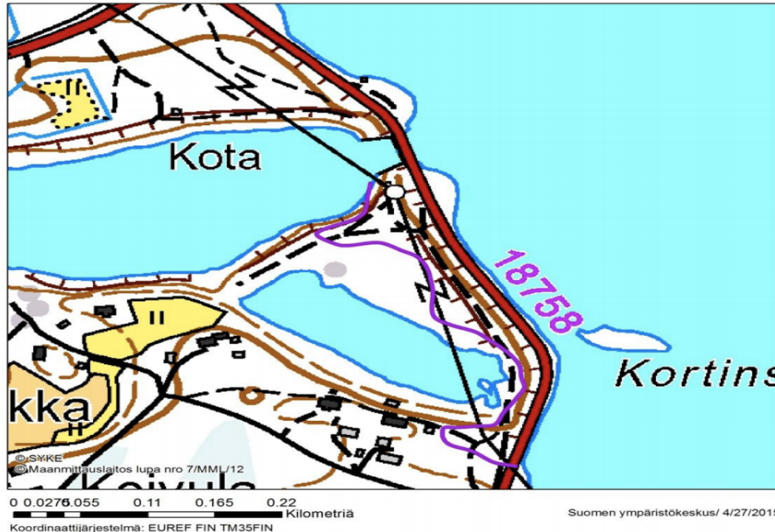
pääuomasta.

Kuva 17. Raasakan voimalaitoksen yhteyteen esitettävän luonnonmukaisen ohitusuoman linjaus ja yhdysuoma ohitusuomasta Huovisenojaan.

6.4.4 Toimenpiteet Raasakan säännöstelypadon alueella

Raasakan säännöstelypadolla on tilaa luonnonmukaiselle ohitusuomalle, jonka pituudeksi saadaan noin 500 m ja kaltevuudeksi 1,7 %. Kolmen metrin uomaleveydellä sen poikastuotantopinta-alaksi saadaan 0,15 ha. Uoman linjaus on syytä tehdä niin, että lampi ohitetaan (kuva 18). Raasakan vanhaa uomaa olisi kuitenkin suositeltavaa kehittää laajemminkin poikastuotantoalueeksi kunnostamalla entisiä koskialueita ja johtamalla uomaan lisää virtaamaa ohitusuoman yläpäästä. Tällöin ohitusuoma voitaisiin suunnitella toimimaan myös isommilla virtaamilla. Lammen kohdalla on todennäköisesti ollut koski, joka voitaisiin kunnostaa siten, että se purkautuisi kohti säännöstelypatoa. Säännöstelypadon ohitusuoman smoltituotannoksi arvioidaan 300 smolttia vuodessa.

Korvaten pieneltä osalta vesivoimayhtiöiden aiheuttamaa tuhoa Iijoen pääuoman kutu- ja poikastuotantoalueille. Tätä mahdollisuutta korostavat myös (SYKE 2015) edellä jo lainatun tutkimusraportin tutkimustulokset: ”
2.3 Arviointiperusteita lisääntymisuomien poikastuotannolle Suunniteltavien ohitusuomien ja niihin yhdistettävien luonnonpurojen merkitystä korvaavina lisääntymisalueina voidaan arvioida toteutettujen poikastuotantouomien ja vesistöjen luontaisten tuotantomäärien perusteella. Joki- ja purovesistöissä virtaamat ovat riippuvaisia vaihtelevista sadannoista ja vuodenaikaisista

sääolosuhteista. Tulvavirtaamat, kuivuuskaudet ja jäätyminen aiheuttavat kalanpoikasille ongelmia ja karsivat poikasten määrää etenkin talviaikaan.

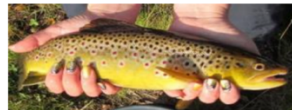
Ohitusuomat voidaan rakentaa ihanteellisiksi kalojen elinympäristöiksi parhaan kokemuksen ja tutkimustiedon pohjalta ja niiden virtaamat voidaan säädellä halutun suuruisiksi. Myös niiden poikastuotantomäärä pinta-alaa kohti voidaan odottaa olevan samaa luokkaa kuin hyvillä lisääntymisalueilla luonnonvesistöissä.”

Ohitusuomat toimivat myös korvaavina elinympäristöinä – ekologista kompensatiota Imatran kaupunkipuro 2014

- Uusi lisääntymisalue 1 km Vuoksen taimenelle 300/150 l/s (Fortumilta)
- Hinta 800 000 €, rahoitus Imatran kaupunki ja KAS-ely
- Suuri taimenen poikastiheys, jopa 150 kpl/100 m² (keskim. 0+ 40 kpl /100 m², 1+ 30 kpl/100 m²)
- 10 muuta kalalajia, myös jokirapu

- Pohjaeläimistön perusteella saavutti hyvän ekologisen tilan 3 vuodessa
- Korvaavien elinympäristöjen toteutus onnistuu

Edellä kuvattuun viitaten katsomme, että Raasakan voimalaitokselle ja säännöstelypadolle rakennetut ohitusuomat toimisivat pelkästään täysin luonnonmukaisena ohitusuomana ilman yhtään teknistä yläosaa ala- tai yläpäässä, täyttäen sen velvoitteen, että sitä voivat KAIKKI vaelluskalat käyttää ympärivuoden ylös- ja alasvaellukseen sekä ne samalla toimisivat SYKE:n (2015) tutkimuksiin viitaten 300% parempina kutu- ja poikastuotantoalueina kuin tekniset kalatiet tuottaen juuri niitä arvokkaita luonnonpoikasia.

Vaellusyhteydet luonnonmukaisilla ohitusuomilla

- Vaelluskalojen lisäksi heikosti uivat kalalajit, vesilintupoikueet, rapu, saukko – vapaa vaellusyhteys, ei pelkästään tietyt kohdelajit
- Kissakoski, Hirvensalmi
17 000 kalaa, 10 kalalajia

Luonnonmukainen alapää, uomat toimivat isoillakin virtaamilla, muunneltavissa

Muistutamme, että Jakkukylän osakaskunnan ja kalastuskunnan edustajat ovat muistuttaneet, että heidän vesialueelle ennen nousi myös meriharjus ja meriahven luonnonmukaiset ohitusuomat edistäisivät näiden lajien paluuta Raasakan patojen yläpuolelle.

2.3 Luonnonmukaisten vaellusuumien merkitys matkailulle on merkittävä

Koska hakija PVO perustelee hakemustaan yleisillä syillä ja mainitsee teknisten betonikalateiden olevan matkailullisesti merkittäviä, on Villilohi ry:llä todettava, että esimerkit patojen purkamisista ja luonnonmukaisten ohitusuumien sekä kaupunkipurojen luomisesta Suomessa ja maailmalla kertoo toista – ihmiset haluavat nähdä vapaita koskimaisemia ja luonnonmukaisia ohitusuomia. Tätä todistavat myös matkailututkimukset paikkakunnilta missä vapaita koskimaisemia vielä on.

Katsomme, että jo edellä mainitut Raasakan kunnostettavat vanhan koskiuomat, Raasakan kosket, olisivat ympärivuotisen ympäristövirtaamaan kautta vilkkaan 4 tien varressa merkittävä matkailullinen ja sosiaalinen vetovoimatekijä koko Iin kunnan- ja Oulun kaupunkiseudun asukkaiden virkistykselle, retkeilylle, kalastukselle ja matkailulle.

Villilohi ry katsoo, että Raasakan koskien paluu olisi merkittävämpi aluetaloudellisesti, matkailullisesti, kalastuksellisesti ja virkistyksellisesti esim. niihin liittyville elinkeinoille kuin esimerkiksi Koitelinkosket Kiiminkijoella Oulun kaupungissa ja Imatran kaupunkipuro. Katsomme, että Iijoen alaosan luonnonmukaisesta koskiosuudesta voi tulla Kymijoen tyyppinen koskikalastuskohde tai jopa paikallista jokikalastajilta saadun kokemuspalauteen mukaan saalisvarmempi kuin Ruotsin tunnettu Mörrum.

Ohitusuomilla saadaan matkailuympäristöä

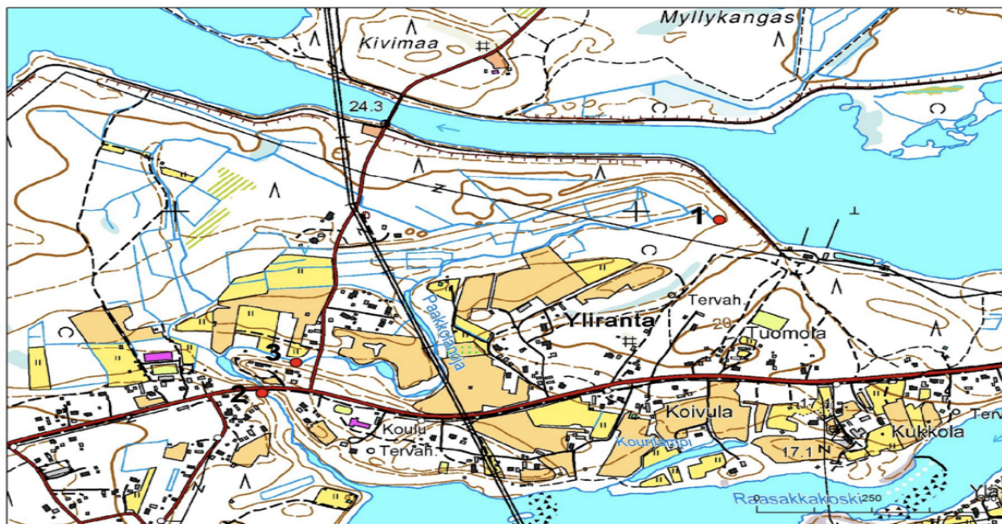
- Kaupunkipuro on matkailunähtävyys kun Imatrankoski on kuivana

- Osuuden kaltevuus 16%, tästä on noussut taimenia 1,6 kg (ja kaikki muut lajit), virtaama alle 150 l/s

2.4. Raasakan vesivoimalan ja säännöstelypatojen tekniset kalatiet eivät turvaa vaelluskalojen alasvaellusta, eikä kompensoi kutualueiden menetyksiä.

Katsomme ettei Raasakan teknisen kalatien ratkaisun ole osoitettu turvaavan vaelluskalojen alasvaellusta, jonka vuoksi PSAVIN päätös on tältä osin vesipuidedirektiivin vastainen. Edellä olevan puutteen vuoksi alasvaellusratkaisu on joka tapauksessa toteutettava Raasakan vesivoimalankin yläpuolelle, Raasakan säännöstelypadon lisäksi, jotka ratkaisut on nyt tässä päätöksessä jätetty ottamasta huomioon. Huomautamme, että lisäalasvaellusuoma- ja pienpoikastuotantoalue ratkaisuksi olisi useitakin vaihtoehtoja, esimerkiksi Raasakan vesivoimalan läheinen Huovisenoja ja Paakkolanoja säännöstelypadon lähellä (SYKE 2015).

Kuva 16. Paakkolanoja. Maastossa otettujen valokuvien paikat on merkitty karttaan numeroilla (1-3, taustakartta MML peruskartta).

Paakkolanojan yläpuolen Iijoessa joki on kapea, joten siihen olisi helposti saatavissa Haapakosken tyyppinen ohjausaita smolttien alasvaellukseen Paakkolanojaan, johon tulee jo pieni "ympäristövirtaama".

6.3.2 Paakkolanoja

Paakkolanoja laskee Iijoen vanhaan uomaan noin 5,3 kilometriä Raasakan voimalaitoksen yläpuolella (kuva 16). Paakkolanojan latvat ulottuvat Raasakan yläkanavan eteläpuoliselle padolle saakka. Ojan pituus suulta padolle on noin 2 km ja sen valuma-alue on noin 162 ha. Voimalaitoksen yläkanavan rakentaminen on katkaissut Paakkolanojan luontaisen valuma-alueen. Ojassa on viisi lampimaista osuutta pituudeltaan 50-200 m. Paakkolanojaan on johdettava vettä voimalaitoksen yläkanavasta 50 l/s silloin, kun jäätymisvaaraa ei ole olemassa (valokuva 1, Iijoen vesistön tulvantorjunnan toimintasuunnitelma 2004).

1) Paakkolanojaan johdetaan putkella vettä Raasakan voimalaitoksen yläkanavasta.

Oulun Hupisaarten purot – hyvä esimerkki jo pientenkin ympäristövirtaamien toimivuudesta

- 4 vaelluskalalajia lisääntyy: lohi, taimen, harjus, siika

Edellä oleviin perusteisiin viitaten vaadimme, että PSAVIN päätös PVO:n ja MH:n hakemasta Raasakan teknisestä kalatiestä kumotaan vesipuitedirektiivin vastaisena ja hakijoiden hakemukset hylätään.

Toissijaisena vaatimuksena vaadimme, että Raasakan teknisen kalatien hakemus sekä 'Raasakan voimalaitospadon kalatie hakemus' palautetaan hallintoviranomaisen PSAVILLE takaisin suunnitteluun ja käsiteltäväksi yhdessä kalatalousviranomaisen Lapin ELY-keskuksen hakemuksen kanssa, veloitteena selvittää täysimääräisesti luonnonmukaisten ohitusuomien mahdollisuudet vaelluskalojen kulkureitteinä sekä poikatuotantoalueina sekä Raasakan vanhojen koskiuominen palauttaminen reiluilla ympäristövirtaamilla molempiin edellä mainittuihin tarkoituksiin. Suomessa on jo toteutettu vastaavaa ja suunnitellaan samanlaisia kohteita muun muassa Oulujoen Merikosken koskiuomaan. Raasakan vanhoissa koskiuomissa on jo niistä molemmista hyviä kokemuksia pienessä mittakaavassa.

Kuivauomien mahdollisuudet Raasakan luonnonuoman kehittämishankkeessa lupaavia tuloksia – Lohen poikastuotantoa

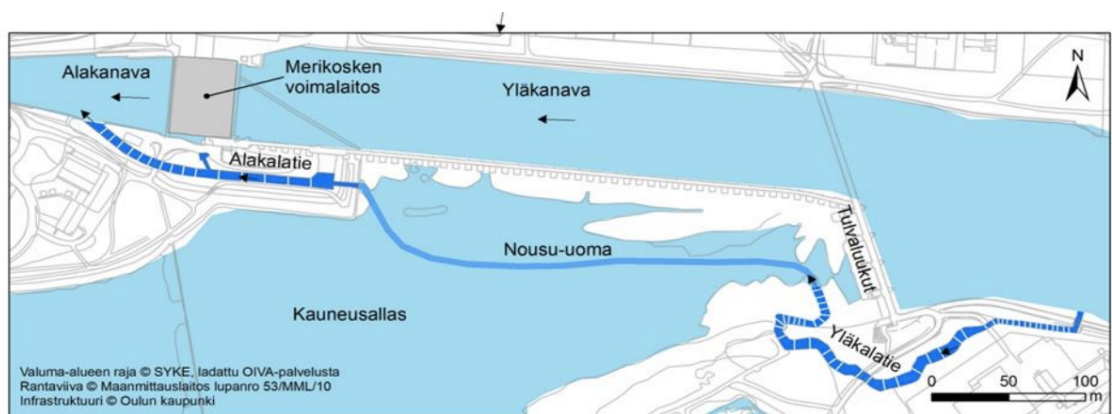

- <https://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/todiste-lohi-lisaantyy-luontaisesti-iijoessa-joen-vanhasta-luonnonuomasta-loytyi-tana-kevaana-kuoriutuneita-lohenpoikasia/806607/>
- Tutkittu kynnysten pienialaisia koskipaikkoja
- Koko entinen lisääntymisala voitaisiin palauttaa riittävällä ympäristövirtaamalla ja koskien kunnostuksella

2.5 Tekniset kalatiet eivät toimi kovassa tulvassa eikä kaikille vaelluskaloille

Katsomme, etteivät Tekniset kalatiet toimi kovalla tulvalla, kuten Merikosken kalatien toimimattomuus keväällä ja kesäkuussa osoittaa (Luke 2018 s. 26):

”Merikosken kalatiessä ja alakanavassa tehtyjen tutkimusten perusteella on havaittu, ettei kalatie toimi kovin tehokkaasti. Vain osa alakanavaan nousevista lohista ja taimenista ohittaa voimalaitospadon kalatietä pitkin ja erityisesti isot, useamman merivuoden lohet ovat vähemmistönä nousijoiden joukossa (Orell ym. 2014). Lisäksi viive kalatiehen hakeutumiseen on pitkä ja varsinainen kiivaampi nousu kalatiehen käynnistyy yleensä vasta elo-syyskuun vaihteessa, kun muissa lähialueen luonnonlohijoissa nousuhuippu on jo noin kahta kuukautta aiemmin.”

Kuva 10. Oulujoen valuma-alue ja pääuoman voimalaitosten sijainnit. Alakuvassa Merikosken kalatien linjaus. Lähde: Orell ym. (2014).

Näin vaikka Merikosken alusta on täynnä nousuhakuisia vaelluskaloja kevästä ja kesäkuusta lähtien kuten kesä 2020 jälleen osoitti. Ongelmana on Merikosken teknisen kalatien toimimattomuus alaosaltaan, ei mikään muu, sitä sen suunnittelijoilla on vain jälleen vaikea myöntää, mutta Kemijoen Isohaaran teknisten kalateiden ongelmat osoittavat samat ongelmat kevään ja kesäkuun tulvissa muuten kohtalaisesti toimiin Lohijokitiimin kalateihin kalat eivät osaa – muuna aikana kesällä vaelluskalojen tilannetta vaikeuttaa PVO:n Isohaaran vesivoimalaitoksen katkokäyttö.

Luke (2018) on tutkimuksessaan todennut, että vedenpinnan vaihtelun teknisten kalateiden alakanavassa. Ratkaisu ei ole tähän ei ole joku mekaanisesti säädeltävä aukko, jota voimayhtiöltä ja heidän valitsemilta suunnittelijoilta aina tarjotaan **vaan muotoiltu luonnonmukainen alapää -> luonnonmukaiselle ohitusuomalle, johon kaikki vaelluskalat eivät pelkää vaeltaa**. Luken tutkimus (2018 s.) osoittaa, että osa kaloista

kääntyy kalatiessä takaisin kun eivät uskalla mennä pimeään yläpään aukkoon:

*"Itse kalatiessä suurimmat ongelmakohdat vaikuttavat olevan alakalatien osalla. Alakanavassa vedenpinnan korkeus vaihtelee juoksutuksista ja meriveden korkeudesta riippuen huomattavan paljon, ja kalatien säätymättömyyden sisäänkäyntiin muodostuu paras mahdollinen houkutusvirtaus vain silloin, kun alakanavan olosuhteet sattuvat olemaan sopivat. Tämä aiheuttanee viivettä kalatiehen hakeutumiseen. Toinen ongelmakohta alakalatiessä on sen yläpäässä oleva ulosmenoaukko, joka johtaa kauneusaltaaseen. **Se on pimeässä tunnelissa oleva matala, pohjasta aukeava luukku, johon muodostuu voimakas virtaus. Luukku ei houkuttele kalaa nousemaan ja se voi olla pienille kaloille jopa nousueste muodostaessaan kalan nousun kannalta epäedullisen virtausolosuhteen. Seurannoissa onkin havaittu, että osa kaloista kääntyy tässä kohtaa takaisin ja palaa alakanavaan. Alakalatien toiminnan ongelmista kertoo myös se, että kalatien nousijamäärät kasvavat aina huomattavasti silloin, kun säännöstelypadolta lasketaan vettä ja kalat pääsevät nousemaan vanhaa jokiuomaa pitkin suoraan kauneusaltaaseen alakalatien ohitse. Myös isompien lohien suhteellinen Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 65/2018 27 osuus nousijoissa kasvaa yleensä näissä tilanteissa. Toisaalta on selvää, että ohijuoksutusten aikaan kasvava virtaama houkuttaa kaloja muutenkin nousemaan jokeen ja runsasvetinen ohijuoksutusuoima toimii nousureittinä paremmin kuin kalatie, jonka vesimäärä on vain murto-osa ohijuoksutusuoimassa kulkevasta vesimäärästä."***

Villilohi ry toteaaakin Luken Oulujoen Merikosken tutkimuksiin viitaten, että ohitusuomat tulee rakentaa avonaiseen tilaan luonnonmukaisena alusta loppuun, vaadimme että hallinto-oikeus sekä AVI:n lupaviranomaiset viimeistään tässä vaiheessa ymmärtävät "kalatiehakemuksia" ja Iijoen kalatalousvelvoitteista päättäessään, että Iijoen Raasakan vanhat koskiuomat ovat kuin Oulujoen Merikosken kuivauoma, josta ohitusjuoksutusvirtaamalla isot lohikalatkin mieluummin uivat – ainut mikä puuttuu on velvoitteissa määrätty ympäristövirtaama ja luonnonmukaiset ohitusuomat Raasakan säännöstelypadon pienvesivoimalalle ja Raasakan vesivoimalaitokselle, jotka voidaan hyvin päättää virallisissa Iijoen kalatalousvelvoitteiden muutosprosesseissa.

Pielisjoen Kuuran vesivoimalaitoksen kokemusten pohjalta maljamaisesti rakennetut luonnonmukaiset ohitusuomat toimivat samalla myös vääjäämättömästi voimistuvan ilmastonmuutoksen aiheuttamien runsaiden sateiden ja äkillisten tulvien ohijuoksutusratkaisuina ollen myös vesivoiyhtiöiden patoturvallisuusetu.

Skotlannissa Conon-jokeen on tehty lisääntymisuoma Atlantin lohelle (kuva 6). Yhden kilometrin pituinen uoma kaivettiin jokihaarojen väliseen saareen umpeenkasvaneen sivuhaaran kohdalle. Uoman minimivirtaama on 0,5 m³/s ja uoman leveys on noin 5 m. Vaikka uoman alapäässä ei ole erityistä houkutusvirtaamaa, lohet löysivät uoman pian toteutuksen jälkeen. Lohen poikastiheyksiksi todettiin 160 kpl saman kesän poikasia ja 70 kpl 1-vuotiaita eli yhteensä 230 poikasta/100 m². Poikastiheys vastaa hyviä taimenpurojen poikastiheyksiä Suomessa ja ylittää selvästi tiheydet normaaleissa luonnonjoissa (Järvenpää ym. 2010).

Kuva 6. Conon-joen poikastuotantouoma. Kuva: S. McKelvey

Suomessa on tehty selvitys luonnonmukaisten ohitusuomien mahdollisuuksista lohien poikastuotannossa mm. Oulujoen voimalaitosten yhteydessä (Järvenpää ym. 2010). Julkaisuun on koottu laajasti tietoa luonnonmukaisista ohitusuomista ja rakennetuista poikastuotantouomista Suomessa ja ulkomailla.

2.6 Vaade voimalaitoksien katkokäytön poistamisesta

Villilohi ry katsoo, että PSAVI:n tekemän teknisten kalateiden luvittamisen hyväksyminen aiheuttaa sen, ettei vesivoimayhtiö PVO:lla ole enää niin suurta velvoitetta muuttaa vesiekologialle ja vaelluskaloille haitallista vesivoimaloiden katkokäyttötapaansa, joka häiritsee vaelluskalojen nousua ajamalla ne välillä katkon aikana takaisin merelle ja edelleen takaisin läpi rysien, verkkojen ja vieheiden etsimään huonosti toimivan teknisen kalatien suuaukkoa.

Muistutamme, että vaikka muut vaelluskalat saattaisivat löytääkin teknisen betonisen kalatien suuaukon, eivät heistä suurin osa haluaisi siihen alkaa nousemaan, koska väylä ei tuntuisi heistä luonnonmukaisesti turvalliselta.

Vaadimme lupamääräyksin veloitettavan estettävän täydelliset, tai merkittävät, katkokäyttömahdollisuudet vesivoimaloissa sekä määrittämällä pysyvät ympärivuotiset ympäristövirtaamat kuiviin koskiuomiin, luonnonmukaisiin ohitusuomiin ja kalateihin. Kuten Luken (2018) raportissa todetaan: ” **Säännöstelyn aiheuttamat virtaama- ja vedenkorkeusmuutokset vaikuttavat kalateiden toimivuuteen erityisesti sellaisissa kalateissä, joiden sisäänkäyntejä ei voi säätää vastaamaan niiden edustalla vallitsevia olosuhteita.** ”

Lohijokitiimin 2019 ja 2020 raportit (liite 3 ja 4) vahvistavat teknisten kalateiden ongelmat voimistuvan ilmastonmuutoksen sadannan ja tulvien aikakaudella sekä vesivoimayhtiöiden katkokäyttösäännöstelyn aiheuttamat vaikeudet vaelluskalojen nousulle.

Edellä mainitut Lohijokitiimin raportit ja tutkimusraportin lainaukset edelleen korostavat luonnonmukaisten ohitusuomien tärkeyttä vesivoimaloiden yhteydessä, jotka joutuvat läpi juoksuttamaan

vääjäämättömästi voimistuvan ilmastonmuutoksen aikakauden voimistuvia sadantoja, syys, talvi, kevät ja kesätulvia. Kuten tutkija [REDACTED] useissa vaelluskalaseminaareissa (2020) on todennut juuri luonnonmukaisella ohitusuomalla ja sen luonnonmukaisella muotoilulla luonnonmukaisella alapäällä voidaan sopeutua vedenpinnan ja virtauksien vaihteluihin sekä saada kaikki vaelluskalat hakeutumaan ohitusuomiin.

2.7. Lupapäätöksistä puuttuu vaatimukset toimivuuteen, kalamääriin ja tehokkuuteen

Viittaamme Luken tutkimusrapottiin (2018):

"Kalatien toimivuus ja tehokkuus Kalateiden toimivuuteen liittyvä suomenkielinen terminologia ei ole täysin vakiintunut. Yleensä kalatien toimivuudella (FPS (Fish Passage solution) performance) tarkoitetaan laajassa mielessä kalatien onnistumista sille asetettujen tavoitteiden toteutumiseen (European Committee for Standardization 2018). Kalatien tehokkuus (fish passage efficiency, overall FPS efficiency) on täsmällisempi termi, jolla tarkoitetaan sitä osaa padon alapuolelle nousseista ja vaellusesteen ohi pyrkivistä kaloista, jotka onnistuvat löytämään kalatien sisäänkäynnin, hakeutumaan siihen sekä uimaan koko kalatien läpi. Kalatien tehokkuuden arvioinnissa voidaan erottaa kolme osa-aluetta (Jaukkuri ym. 2013, European Committee for standardization 2018):

- *houkutustehokkuus (FPS attraction efficiency)*
- *hakeutumistehokkuus (FPS entrance efficiency)*
- *läpäisytehokkuus (FPS passage efficiency)*

Houkutustehokkuus tarkoittaa sitä, kuinka suuri osa kaloista hakeutuu kalatien sisäänkäyntiin tai sen tuntumaan, jossa sisäänkäynnistä purkautuva virtaus on havaittavissa (Aarestrup ym. 2003, Bunt ym. 2012, Jaukkuri ym. 2013, European Committee for Standardisation 2018). ***Vaikka kalat havaitsisivatkin sisäänkäynnin ja kävisivät sen edustalla, ei se vielä tarkoita, että ne välttämättä uisivat sisälle kalatiehen. Kalojen aktiivista nousua sisäänkäynnin kautta kalatiehen kuvataan hakeutumistehokkuudella*** (Evans ym. 2008). ***Kalatien läpäisytehokkuudella puolestaan tarkoitetaan sitä osuutta kalatiehen uineista kaloista, jotka nousevat läpi koko kalatien nousuesteen yläpuolelle*** (Bunt ym. 2012, Jaukkuri ym. 2013, European Committee for Standardization 2018)".

Villilohi ry katsoo, että hakijoiden hakemuksessa eikä PSAVIN lupapäätöksessä määritellä riittävällä tavalla edellä mainittujen kriteerien

määriä ja tavoitteita siitä, milloin verovaroin toteuttava kalatie toimisi hyvin.

Katsomme, että koska edellä mainittuja tavoitteita ja kriteerejä ei ole selkeästi ja riittävästi määritelty ei voida upottaa esitettyjä miljoona summia huonosti toimivaan kalateihin, kun toimivat luonnonmukaiset ohitusuomat ja samalla tärkeitä Iijoen alaosan luonnonkutsualueiden paluuta edistävät Raasakan vanhan koskiuoman kunnostaminen ja vesittäminen ympäristövirtaamalla on toteuttavissa paljon halvemmalla ja kustannustehokkaammin, veronmaksajien, vesiekologian, vaelluskalojen ja alkuperäisten jokivartisten kalastusoikeuksien etua – yleistä etua ajatellen.

2.7 Iijoen alaosan merta lähellä olevan Raasakan vesivoimalan kalatien suunnittelussa ei ole huomioitu alueen merkittäviä muita vaelluskalalajeja kuten vaellussiikaa ja nahkiasta, meriharjusta ja meriahventa

Luken tutkimusraportti 2018 toteaa:

*”Suomessa esimerkiksi **vaellussiian tai nahkiaisen** nousumahdollisuutta kalateissa ei ole useinkaan pidetty kalatien suunnittelun lähtökohtana, vaan on keskitytty suunnittelemaan ja rakentamaan nousureittejä lähinnä lohelle ja taimenelle, minkä seurauksena kalatiet toimivat yleensä huonosti siian ja nahkiaisen nousureittinä.”*

Raasakan alueella lisäksi paikalliset ovat kertoneet meriahvenen ja meriharjuksen noususta, joka sekin nousee paremmin luonnonmukaisia ohitusuomia ja vanhan uoman koskiuoman virtaamia.

3 Vaelluskalojen vaellukset lisääntymisalueille on ensisijaisesti toteutettava luonnonmukaisiin ohitusuomiin ja vanhoihin koskiuomiin perustuen, joihin on lupamääräyksen turvattu riittävä ympärivuotinen ympäristövirtaama

Villilohi ry vaatii, että Raasakan teknisen kalatien hakemus hylätään ja palautetaan uudelleen suunnitteluun / luvitukseen täysin luonnonmukaisina ohitusuomina, käsiteltäväksi ja toteutettavaksi yhdessä käynnissä olevassa Raasakan vanhan uoman säännöstelypadon ja Raasakan vesivoimalalle määritettävien kalatalousvelvoitteiden kanssa.

Lisäksi katsomme, että tuleviin Raasakan säännöstelypadon olemassa olevan pienvesivoimalaan, säännöstelypadon ohittavaan luonnonmukaisen ohitusuomaan ja alasvaellusuomaan on lupamääräyksen määrättävä riittävä ympäristövirtaama, jotta Raasakan vanhan uoman laajat kunnostettavat koskiosuudet saavat myös riittävän ympärivuotisen ympäristövirtaaman.

3.1. Vaadimme toteutettavaksi luonnonmukaisia ohitusteitä tutkija [REDACTED] (2020) *'Luonnonmukaiset ohitusuomat Iijokeen'* -ehdotusten kaikkien tavoitteiden mukaisesti:

Ehdotus: Luonnonmukaiset ohitusuomat Raasakkaan

- Voimala: Luonnonmukainen ohitusuoma olisi helppo ja edullinen, muunneltavissa
- Yläpäästä saisi poikastuotantoon soveltuvan haaran Huovisenojaan itään
- Alaosaan saataisiin uomayhteys Uiskarinkoskesta - riittävä houkutusvirtaama
- Säännöstelypato: ohitusuoma allastetun koskiuoman kautta tai padon vierestä

Jormola J., Häkklä K., Ulvi T. ja Visuri M. 2015. <http://www.syke.fi/hankkeet/Pienvesi-G7S>

Villilohi ry katsoo, että EU:n vesipuitedirektiivi ja komission aiheelliset vaatimukset Suomelle ja Suomen hallitusohjelman kirjaukset tarkoittavat, että kaikille vaelluskaloille on avattava vaellusreitti mereltä niiden luontaisille lisääntymisalueille Iijossa.

Tätä varten voimaloiden patojen yhteyteen on rakennettava luonnonmukaiset ohitusuomat, joissa on riittävä ekologinen virtaama sekä Iijoen Raasakan vanhoihin kunnostettaviin koskiuomiin tulee velvoittaa reilu ympärivuotinen ympäristövirtaama vaelluskalojen ylös- ja alasvaellukseen sekä kutu- ja poikastuotantoalueiksi. Asiassa PSAVI (aluehallintovirasto) on päätöksen tekevä hallintoviranomainen, jonka on päätöksessään otettava huomioon kalatalousviranomaisen muutoshakemus Iijoen kalatalousvelvoitteisiin.

Katsomme, että Iijoen kalatalousvelvoitteiden muutoshakemuksen taustalla on vesilaissa tarkoitetut muuttuneet olosuhteet (Vesilaki 3 luku, 22§, 1. lause).

Katsomme, että edellä mainitun sijaan taas PVO:n ja MH:n hakeman Raasakan kalliin ja kaikille vaelluskaloille toimimattoman betonisen kalatien taustalla on voimayhtiöiden intressit, missä pyritään säästämään vettä kaikin keinoin, ja missä haitanaiheuttajana toimivat vesivoimayhtiöt pyrkivät samaan aiheuttamansa lohijokien vaelluskalakantojen ja vesiekologian tuhon, lähes sukupuuton, haitankärsijöiden kustannettavaksi ja minimoimaan vesimäärät, jotka käytettäisiin ympäristövirtaamiin ja toimivampiin luonnonmukaisiin ohitusuomiin.

Näin vaikka muun muassa Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) tutkijoiden [REDACTED] (18.5.2015) ”

Ohitusuomista ja puroista korvaavia vaelluskalojen lisääntymisalueita Iijoen alaosalle” selkeästi tutkimuksella osoitetaan, että:

”Nykyisissä lupaehdoissa Iijoelle edellytetään istutettavan vuosittain 310 000 lohen ja 28 000 meritaimenen smolttia. **Nykytiedon valossa alkuperäiseksi tuotantoarvioiksi katsotaan molempia lajeja yhteensä 975 200 smolttia vuodessa. Arvio perustuu tuotantoalaan 2 300 ha ja poikastuotantoon 425 smolttia/ha. (Marttila ym. 2014).**

Istutuksilla on aiemmin voitu korvata meri- ja jokisuukalastukselle voimallaitoksista aiheutuneita saalismenetyksiä, mutta jokivarsissa lohen ja meritaimenen kalastus ei ole ollut mahdollista voimallaitosten rakentamisen jälkeen. Viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet istutusten heikon tuloksellisuuden vaelluskalakantojen ylläpidossa, koska etenkin istutuspoikasten selviäminen on ollut heikkoa.

Istutuspoikasia katsotaan tarvittavan 2,5 -kertainen määrä luonnonpoikasiin verrattuna saman tuoton aikaan saamiseksi. Iijoen istutuspoikasmääräksi arvioidaan tarvittavan lohella 1,7 - 2,0 miljoonaa vaelluspoikasta ja meritaimenella 150 000 – 180 000 vaelluspoikasta eli moninkertaisesti nykyiseen istutusvelvoitteeseen nähden (Marttila ym. 2014).

Luonnonlisääntymisen palauttaminen Iijoella edellyttää kalojen vapaata vaellusta lisääntymisalueille. Iijoella alkuperäisiä lisääntymisalueita on jäljellä etenkin joen keskijuoksulla. Muinoin suurten jokien alimmat kosket ovat olleet keskeisiä lohen lisääntymisalueita. Vaikka Iijoen alimpiin voimallaitoksiin saataisiin aikaan toimivat kalatiet ja kalat nousemaan keskijuoksulle asti, ei silti pystyittäisi kompensoimaan alkuperäisiä lisääntymisalueita ja poikastuotantomäärän menetystä alajuoksulla. Iijoella voimallaitosten vaikutusalue on noin 65 km, joka on ollut lähes yhtenäistä koskialuetta. Karkeasti arvioituna koskialuetta on ollut 1 000 ha eli lähes puolet koko Iijoen arvioidusta poikastuotantoalueesta. **Nykyisen vanhan uoman osien pinta-ala on noin 300 ha** ja loput 700 ha on voimallaitosten muodostaman padotuksen alla.

”Istutuskompensaatioiden muuttaminen lupaehdoissa tulisi nähdä laajempänä tavoitteena siten, että se sisältää sekä vaellusyhteydet että alkuperäisten lisääntymisalueiden kompensoinnin kullakin voimallaitosalueella tai sen läheisyydessä. Elinympäristöjen kompensointi on vaatimuksena monen maan ja osittain jo myös Suomen lainsäädännössä. Vesipuitedirektiivi edellyttää voimakkaasti muutetuissa vesistöissä toimenpiteitä paitsi vaellusyhteyksien

myös kutu- ja lisääntymisalueiden aikaansaamiseksi niillä alueilla, joille on aiheutunut haitallisia muutoksia. ”

”Kalateiden suunnitteluun on järkevää liittää lisääntymisalueiden kunnostus ja uusien toteutus. Korvaavien uusien lisääntymisalueiden aikaansaaminen tulee ottaa huomioon tehtäessä päätöksiä kalateiden sijoituksesta ja kalatietyyppin valinnasta, koska muutoin saatetaan pilata mahdollisuudet järkeviin kokonaishankkeisiin. Kansainvälisen käytännön mukaisesti tulisi aina valita ensisijaisesti luonnonmukainen kalatievaihtoehto, jos voimalaitosten ympäristössä on tilaa. Luonnonmukaisista kalateistä on Suomessa jo pitkä kokemus”(Suomen ympäristökeskus 1999, Jormola ym. 2003). Loivat ohitusuomatyyppiset kalatiet voidaan tehdä lähes kokonaisuudessaan lisääntymisalueiksi.

Kalatiestrategiassa todetaan kalatalousvelvoitteiden kompensaatiovaikutuksista ja niiden kohdentamisen parantamisesta seuraavasti: **”Esitetään tarvittaessa lupaan sisällytettäväksi toimenpiteitä kalojen alasvaelluksen onnistumisen varmistamiseksi ja/tai menetettyjen lisääntymis- ja poikashabitaattien rakentamiseksi ohitusuomiin” (Valtioneuvosto 2012).**

Viittaamme SYKE:n tutkijoiden raportissa (2015) kohdassa 2.2 2 *”Ohitusuomien virtaamat osana ympäristövirtaamien määrittelyä”* todettavan:

”Kun voimalaitosten lupaehtoja mahdollisesti uusitaan, olisi syytä tarkastella paitsi vaellusyhteyksiä ja kalateitä myös lisääntymisalueiden aikaansaamista siten, että otetaan huomioon säännöstelykäytännöt ja voimalaitosten ohi juoksutettavien virtaamien kokonaisuus kalatalouden, virkistyskäytön ja matkailun kannalta. Joen eliöstön vaatimaa virtaamaa kutsutaan ekologiseksi virtaamaksi. Kun otetaan huomioon laajemmin myös jokien virkistyskäyttö, käytetään usein nimitystä ympäristövirtaama. EU edellyttää jäsenmaita selvittämään tarpeita ekologisen virtaaman määrittelemiseksi (Euroopan komissio 2012). Suomessa on tehty ensimmäisiä selvityksiä ympäristövirtaamien soveltamisesta (Olin 2012).”

”Suomessa tarpeen tarkastella mm. vanhojen uomaosuuksien poikastuotannon parantamista johtamalla niihin lisää juoksutusta ja kunnostamalla entisiä koskia uudestaan lisääntymisalueiksi. Ala-Koitajoen lupapäätös vuodelta 2013 on hyvä esimerkki lisätyistä virtaamista uhanalaisen Saimaan järvilohen

poikastuotannolle tärkeään, voimalaitoksen sivuun jääneeseen vanhaan uomaan. Ensimmäiset havainnot siirrettyjen järvilohien kutemisesta ovat olleet lupaavia. **Myös Iijoella vanhat uomaosuudet voisivat toimia lisääntymisalueina, jos niihin johdettaisiin riittävä virtaama ja tehdyt pohjapadot kunnostettaisiin uudestaan koskiksi.**

Katsomme edellä kuvattuihin perusteisiin viitaten, että PSAVI:n ratkaisu pitää voimalaitosten ja patoaltaiden lupapäätöksensä erillään kalatalousviranomaisen samaan aikaan käynnissä olevasta kalatalousvelvoitteiden muutuskäsittelystä, on vesipuitedirektiivin, vesilain ja hyvän hallintotavan vastainen menettely.

Edellä mainittuihin perusteluihin viitaten, muistutamme hakijaa, hallintoviranomaista ja hallinto-oikeutta, että toisin kuin 1970 luvun suomalaisessa yhteiskunnassa on vesivoimayhtiöiden, hallintoviranomaisten ja hallinto-oikeuksien kunnioitettava kansalaisyhteiskunnan vaatimuksia siitä mikä on vaelluskaloille ja vesiekologialle oikein ja ennenkaikkea toteuttaa EU:n jäsenvaltiona myös EU:n vesipuitedirektiivin ja EU:n luonnonmonimuotoisuutta turvaavien direktiivien velvoitteita.

3.2 Jo alkuperäisessä toimituksessa toimitusmiehet esittivät ympäristövirtaamaa Raasakan vanhaan uomaan.

Kuten asiakirjoista voidaan lukea, niin toimitusmiehet jo tuolloin esittivät käytännössä ympäristövirtaamaa Raasakan alueen koskien vanhaan uomaan:

Muun muassa kalakannalle aiheutuvan vahingon vähentämiseksi toimitusmiehet ovat edelleen ehdottaneet, että Raasakan voimalaitoksen I vaiheen lupapäätöksen lupaehtojen 2 kohdan 3 kappale muutetaan näin kuuluvaksi: "Säännöstelypadon yläpuolelta vanhaan uomaan on juoksutettava vähintään vesimäärä, joka ei alita kesä-, heinä- ja elokuun aikana $4,8 \text{ m}^3/\text{s}$ viikkokeskiarvona laskettuna, $2 \text{ m}^3/\text{s}$ vuorokausikeskiarvona laskettuna eikä $1 \text{ m}^3/\text{s}$ hetkellisenä virtaamana. Muuna aikana vuodesta on juoksutuksen oltava $1,8 \text{ m}^3/\text{s}$ vuorokausikeskiarvona laskettuna. Heinäkuun toisena viikonloppuna on juoksutettava 10 tunnin ajan $80 \text{ m}^3/\text{s}$. Viitenä viikonloppuna perjantai-illasta klo 18.00 sunnuntaihin klo 12.00 on 25.7. - 15.10. välisenä aikana, kun siika tai nahkiainen ovat nousulla, juoksutettava $90 \text{ m}^3/\text{s}$ hetkellisenä virtaamana. Näistä juoksutuksista on 50 l/s suuruisen osa juoksutettava Paakkolanojan ja 50 l/s suuruisen osa juoksutettava Kortinhaaran kautta."

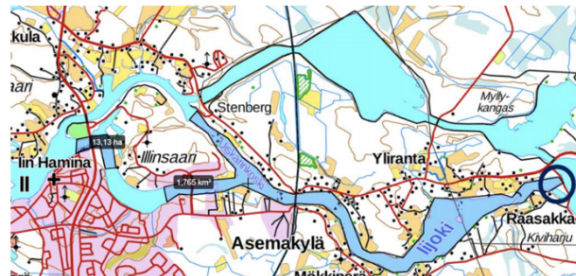
Yllä mainittua toimitusmiesten esitystä valitettavasti tuolloin 1970 luvulla ymmärtäneet lupaviranomaiset luvittaa ja hallinto-oikeudet päättää.

Villilohi ry katsoo, että nyt on hallinto-oikeudella mahdollista korjata EU:n vesipuite- ja EU:n luonnonmonimuotoisuus velvoitteiden pohjalta tämä aikoinaan tehty virhe hylkäämällä PVO:n erillisiin hakemuksiin perustuvat PSAVI:n päätökset kalateistä, ja palauttamalla asia uudelleen suunnitteluun luonnonmukaisiksi ohitusuomiksi säännöstelypadolle ja Raasakan voimalaitoksille sekä asia käsiteltäväksi osana virallisia kalatalousvelvoitteita, joissa tulee turvata vaelluskalojen etua edistävät vanhojen kuivauomien ympäristövirtaamat ja luonnonmukaiset ylös- ja alasvaellusratkaisut.

Villilohi ry katsoo, että Iijoen kalatalousvelvoitteissa voidaan toteuttaa jo 1970 luvun katselmuksen toimitusmiesten ymmärtämä ympäristövirtaaman merkitys vaelluskaloille, alueen ihmisten virkistykselle ja ympäristömaisemalle sekä matkailulle.

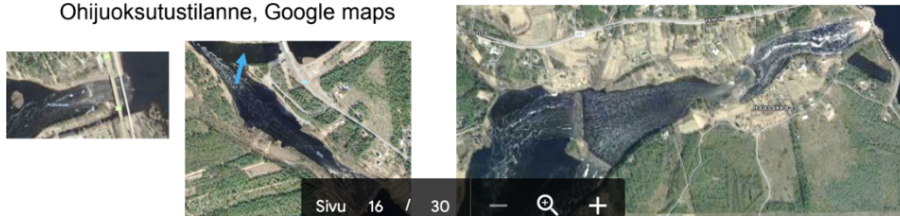
- 3.3 PSAVI:n lupapäätös ei turvaa riittävää ympäristövirtaamaa ohitusuomiin ja vanhoihin koskiuomiin. Viittaamme tukija [REDACTED] esityksiin:

Iijoki: Ympäristövirtaama luonnonuomiin **Raasakka: 190 ha, isompi pienvoimala säännöstelypadolle?**

- Kunnollinen virtaama 25...35 m³/s, vrt. mallinnus Iijoen keskijuoksulle
- Riittävä virtaama houkuttaa nousuun, virtauksen suuntaus
- Koskien kunnostus lisääntymisalueiksi, vrt. Kuurna, kynnysten purku

Ohijuoksutustilanne, Google maps

Villilohi ry vaatii lupamääräyksiin velvoitettavaksi riittävä ympäristövirtaama ohitusuomiin ja vanhoihin koskiuomiin.

Katsomme, että ympäristövirtaamaksi on määritettävä vaelluskalojen ylös- ja alasvaelluksen ohitusuomiin Iijoen alaosan virtaamasta 5%.

Muistutamme hakijaa PVO:ta ja hallinto-oikeutta, että Pamilon voimalaitoksen kohdalla oikeus päätti, että 5% virtaamasta ei ole yhtiölle viedä taloudellisesti merkittävä.

Katsomme, että tuon alimitoitettun 5% Iijoen alaosan pääuoman virtaamasta voidaan jakaa Raasakan säännöstelypadon luonnonmukaisen ohitusuoma / alasvaellus uomien kautta Raasakan vanhaan uomaan (Uiskarinkoskeen jne).

Lisäksi Säännöstelypadon luonnonmukaiseen ohitusuomaan ympärivuotinen 2-3 kuutiota / s virtaama, ja joka tapauksessa säännöstelypadon pienvesivoimalaan vähintään 20 kuution virtaama, jotta sosiaalinen oikeudenmukaisuus lopulta toteutuu Iijoen Raasakan alueen vanhan uoman varressa, mistä on vuosikymmenien ajan alueen alkuperäisiltä jokivartisilta ihmisiltä on viety koskimaisema äänineen, vaelluskaloineen ja samalla heikennetty heidän kalastusoikeuksiensa, maidensa, vesialueidensa ja kiinteistöjensä arvoa.

EU:n vesipuitelidirektiivien velvoitteet, vesilaki ja Suomen hallitusohjelman ja omistajaohjausstrategian ja kansainvälisesti esillä pidetyt oikeusvaltio tavoitteet myös tukevat tätä perustetta.

Oikeudenmukaisuus, oikeusvaltio, tulee koskea myös vesiluontoa, vaelluskaloja ja Pohjois-Suomen lohijokivarsien ihmisiä. Näin tähän asti ei Suomessa ole ollut, vaikka sitä jo alunperin Iijoen Raasakan toimitusmiehet esittivät.

3.4 Luonnonmukaiset ohitusuomat kutu- ja poikastuotantoalueena

Katsomme, että lupapäätöksillä on määritettävä reilu ympäristövirtaama Raasakan säännöstelypadon olemassa olevan pienvesivoimalaan, säännöstelypadon ohittavaan luonnonmukaisen ohitusuomaan ja alasvaellus uomaan, jotta Raasakan vanhan uoman laajat kunnostettavat koskiosuudet saavat myös riittävän ympärivuotisen ympäristövirtaaman.

Viittaamme Syken tutkijoiden raporttiin (2015), jossa todetaan:

”Iijoen alkuperäiseksi poikatuotannoksi on arvioitu 425 smoltia/ha. (Marttila ym. 2014). Saimaan järvilohen poikastuotanto reittivesistöissä on arvioitu olleen 400 smoltia/ha (Mäkinen 1972, Pohjois- Karjalan ELY-keskus 2014).

Tällainen smoltituotantomäärä otetaan tässä työssä perusteeksi määriteltäessä tuotantomääriä suunniteltuihin ohitusuomiin yhdistettävissä olevissa luonnonpuroissa, joihin esitetään johdettavaksi tasaista virtaamaa Iijoen pääuomasta.

On otettava huomioon, että edellä mainitut poikastuotantomäärät ovat mahdollisia Suomessa vain hyvin optimaalisissa olosuhteissa ja ovat karkeita arvioita uomien maksimituotantomääristä. Niihin pääsemiseksi ei pelkästään riitä, että habitaatit ovat rakenteidensa puolesta sopivia eri vaelluskalalajeille ja -kannoille, vaan myös mm.

virtausolojen, vedenlaadun ja pohjanlaadun täytyy olla kalojen lisääntymisen ja elinolosuhteiden kannalta optimaaliset. Näihin tekijöihin vaikuttavat mm. hydrologisten olojen vaihtelu, vesistön säännöstely, alueen maaperä sekä maankäyttö ja sen muutokset. Lisäksi emokaloja täytyy saada houkuteltua kutualueille riittävä määrä, että maksimipoikastuotantomääriin voitaisiin päästä. On myös muistettava, että nousukalojen määrässä ja olosuhteissa voi olla huomattavaa vuosittaista vaihtelua, joten myös poikastuotantomäärät saattavat vaihdella suuresti eri vuosien välillä.”

Villilohi ry korostaa että luonnonmukaiset ohitusuomat ja vanhojen koskiuomien kunnostukset toimivat samalla kutu- ja poikastuotantoalueena kaikille uhanalaisille vaelluskaloille, korvaten pieneltä osalta vesivoimayhtiöiden aiheuttamaa tuhoa Iijoen pääuoman kutu- ja poikastuotantoalueille.

3.5 PSAVIN lupapäätöksessä ei ole huomioitu luonnonmukaisten vaellusuumien merkitystä matkailulle ja aluetaloudelle

Katsomme, että edellä mainittu Raasakan kunnostettavan vanhan koskiuoman kosket olisivat ympärivuotisen ympäristövirtaamaan kautta vilkkaan 4 tien varressa merkittävä matkailullinen ja sosiaalinen vetovoimatekijä koko Iin kunnan- ja Oulun kaupunkiseudun asukkaiden virkistykselle, retkeilylle, kalastukselle ja matkailulle.

Villilohi ry katsoo, että Raasakan koskien paluu olisi merkittävämpi aluetaloudellisesti, matkailullisesti, kalastuksellisesti ja virkistyksellisesti kuin esimerkiksi Koitelinkosket Kiiminkijoella Oulun kaupungissa.

Vaadimme PSAVIN lupapäätöksen palauttamista uudelleen valmisteltaksi siten, että luonnonmukaisten kalateiden aluetaloudellinen merkitys otetaan riittävästi huomioon.

3.6 Luonnonmukaisten uomien merkitys vaelluskalakantojen elvyttämishankkeisiin

Katsomme, ettei voi olla uhanalaisten vaelluskalakantojen elvyttämisen etu, että ne nostetaan yläpuoliseen patoaltaaseen kalliilla teknisellä kalatiellä, kun vieressä on Raasakan vanhan uoman kunnostettavissa olevat koskiosuudet, joihin on saatavissa ympärivuotisella ympäristövirtaamalla jopa 50 – 150 hehtaaria tärkeitä vaelluskalakantojen kutu- ja poikatuotantoalueita.

Katsomme, että tutkija [REDACTED] esittämä luonnonmukainen ohitusuoma on selkeästi parempi vaelluskaloille, koska luonnonmukainen ohitusuoma toimisi samalla ympärivuoden vaelluskalojen luonnonmukaisena kutu- ja poikastuotantoalueena. Mahdollistaen niiden nousun aina yläpuolisten voimalaitoksien alle ja sieltä luonnonmukaisten ohitusuumien

kautta ylöspäin tai vanhoihin ympäristövirtaamalla vesitettyihin koskiuomiin tai sivujokiin kudulle: siika, nahkiainen, meriahven, meriharjus.

Kuten Luken (2018) ja Lohijokitiimin (2019,2020) tutkimukset osoittavat myös suurikokoiset lohet ja meritaimenet karttavat teknisiä kalateitä, jotka ennemmin suosivat luonnonmukaisia uomia.

Villilohi ry painottaa, että tekniset kalatie uomat merkittävästi vähentävät kaikkien edellä mainittujen kalalajien nousumääriä aiheuttaen liian merkittävää kumuloituvaa vähenemää kalamäärissä aina seuraavilla padoilla, joille PVO edelleen tulisi ajamaan teknisiä kalateitä vähentäen samalla niiden alueiden kuivauomien mahdollisuuksia tulla ympäristövirtaamalla vesitetyiksi tärkeiksi kutu- ja poikastuotantoalueiksi sekä estäen saamasta luonnonmukaisia ylös ja alasvaellusratkaisuja niiden säännöstelypatojen yhteyteen. Kokonaisuutena tekniset kalatieratkaisut ovat Iijoella EU:n vesipuitedirektiivin tavoitteiden ja valituksemme alussa mainittujen muiden tavoitteiden vastaisia.

3.7 PSAVI on tehnyt päätöksensä irrallaan käynnissä olevasta Iijoen kalatalousvelvoitteiden muutoshankkeesta

Katsomme, että tämä PSAVI:n hyväksymä PVO:n ja MH:n hakemus Raasakan vesivoimalan kalliista ja kaikille vaelluskaloille toimimattomasta teknisestä kalatiestä ei sovellu mm. siialle ja nahkiaiselle, eikä myöskään riittävästi auta meritaimenia ja lohia yläpuoliseen vesistöön,

Vaadimme, että PSAVIN päätökset kumottavaksi ja asia palautettavaksi käsiteltäväksi yhdessä kalatalousviranomaisen käynnistämän Iijoen kalatalousvelvoitteiden muutoshakemuskäsittelyn yhteydessä sen jälkeen, kun riittävät ja luotettavat selvitykset voimayhtiön hankkeen vaikutuksista vaelluskaloille on esitetty.

4 Haitanaiheuttaja -periaate otettava käyttöön

Pidämme erityisen arveluttavana ja vääränä sitä, että PVO teknistä kalatiehankehakemuksessaan ei aio hankettaan itse maksaa, vaan aikoo hakea siihen rahoitusta kunnilta, maakunnalta ja valtiolta.

Katsomme päinvastoin, että tämä vaelluskaloille ja jokivartisten kalastusoikeuksille vuosikymmeniä merkittävää haittaa aiheuttanut vesivoimayhtiön tulee itse 100% maksaa hankkeensa.

Tätä vaelluskalojen, vesiekologian ja jokivartisten kalastusoikeuksien haltioiden vastaista hanketta ei missään nimessä tule yhteiskunnan luvittaa ja rahoittaa. Hakemyslupa on hylättävä – eikä yhteiskunnan tule hanketta rahoittaa. **Tässäkin tapauksessa tulee käyttää haitanaiheuttaja maksaa periaatetta, jossa vesivoimayhtiö itse maksaa kaiken.**

5 Ennakkotapauksen merkitys

Nyt käsiteltävät tekniset kalatieratkaisut tulevat toimimaan ennakkotapauksena ja mikäli jäävät voimaan, tulevat vääristämään muuta Iijoen, Kemi- ja Oulujoen kalatalousluvitusta teknisten kalateiden suuntaan, vastoin EU:n vesipuitedirektiivin, Suomen hallitusohjelman, omistajaohjauksen ja edellä mainituissa kohdissa mainittuja muita velvoitteita ja tavoitteita sekä vastoin jokivartisten tilallisten ja lapinkylien yhteisten vesien kalastusoikeuksia – joita edelleenkään aikaisemmista omaisuusosoikeuksien heikennyksistä ei ole riittävästi korvattu.

Raasakan tekninen kalatie vähentää ympäristövirtaamien palautumisen mahdollisuuksia Raasakan vanhoihin uomiin mm. Raasakkakoskeen, Palukankoskeen, Pöytäkivelle, Uiskarinkoskeen, Illinkoskeen ja Puohinkoskeen samalla poistaen siellä syntyviä uhanlaisille vaelluskaloille tärkeitä kutu- ja poikastuotantoalueita sekä talvehtimisalueita, joita Luken tutkimuksien mukaan olisi saatavissa Raasakan säännöstelypadon alapuolelle vähintään 50 hehtaaria ja tutkija [REDACTED] mukaan jopa 150 hehtaaria.

Yleinen Iijokivarren jokivartisten kalastusoikeuksien ja kiinteistöjen omistajien sekä kalastajien kalastuskulttuurien etu on palauttaa Iijoen vanhat koskiuomat runsailla ympäristövirtaamilla takaisin – se on samalla alueen elinvoiman, virkistuksen ja oikeudenmukaisuuden yleinen etu. Helsinkiläisen PVO yhtiön etu ei ole yleinen etu.

6 Historiallisen virheen korjausvelvollisuus

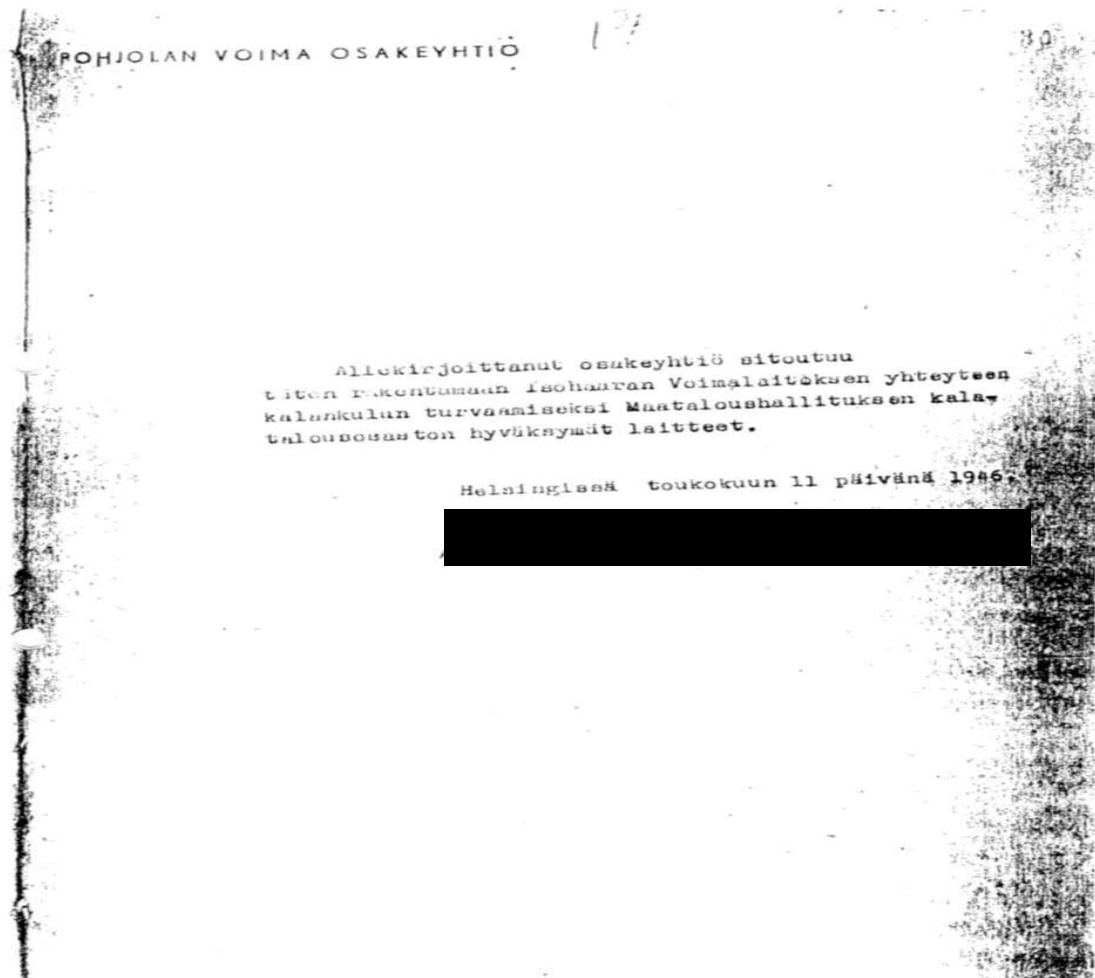
Lopuksi huomautamme hakijayhtiö PVO:ta ja hallinto-oikeutta huomioimaan seurausvaikutukset historiallisten virheiden aiheuttamasta kumulatiivisesta ongelmien jatkumosta vaelluskaloille, vesiekologialle ja lohijokivarsien kalastusoikeuksien haltijoille, kun valtion lupaviranomaiset ja valvojat eivät ole valvoneet että vesivoimayhtiöt toimeenpanisivat velvoitteitaan ja lupauksiaan.

Väitöskirjoja² myöten on osoitettu, kuinka Suomen poliitikot, lupa- ja valvontaviranomaiset, jopa tutkijapiirit ja tutkimuslaitokset ovat vuosikymmeniä myötäilleet vesivoimayhtiöiden intressejä yhteisillä ”vaelluskalafoorumeillaan”. Tätä historian kumulatiivista korvaustaakkaa on nyt vesivoimayhtiöillä, valtion lupaviranomaisilla ja valvojilla sekä hallinto-

² **FL Kari Alaniska (2013)**, ”Kalojen kuninkaan tie sukupuuttoon: Kemijoen voimalaitosrakentaminen ja vaelluskalakysymys”.

oikeudella mahdollisuus korjata ympäristövirtaamilla ja luonnonmukaisilla ohitusuomilla.

Alla muistutus siitä, että jo 1946 PVO kirjallisesti lupasi rakentaa Kemijoen Isohaaran patoon vaelluskaloille kulkuväylät yläpuolisen vesistön kutualueille: (liite 1 kuva)

Paheksomme, ettei tätä kirjallisesti todistettavaa lupausta vesivoimayhtiö PVO koskaan toteuttanut loppuun, eikä etsinyt ratkaisuja.

Siten Isohaaran kalaväylien rakentamatta jättämisen seurauksena PVO käytännössä ohjasi väärin myös yläpuolisen Kemijoen vesistön muiden Kemijoki Oy:n vesivoimaloiden lupaehtoja ja velvoitteita, vaikuttaen siten myös lupaviranomaisten lupaehtoihin ja velvoitteisiin myös 1970 luvulla, kun Iijoen Raasakan ja muiden Iijoen vesivoimaloiden lupaehtoja määriteltiin.

Tuolloin, eikä nykyäänkään vuonna 2021, Kemijoella oltu toteutettu PVO:n toimesta käytännössä mitään toimivaa ratkaisua, vaikka olisi pitänyt.

Jos PVO olisi pitänyt kirjallisen lupauksensa ja tuolloin toteuttanut Kemijoen Isohaaran vesivoimalaan tekniset ja/tai tutkijoiden nykypäivänä esittämät luonnonmukaiset ohitusuomat, olisi siitä tähän päivään

mennessä kertynyt riittävästi tietotaitoa ja ymmärrystä siitä mikä toimii kaikille vaelluskaloille HYVIN.

Täten PVO yhä vuonna 2021 ei esittäisi kaikille vaelluskaloille toimimattomia ja kalliita teknisiä kalateitä Raasakan voimalaitokselle. Jopa niin, että pyrkii saamaan rahoituksen hankkeellensa haitankärsijöiltä jokivartisilta veronmaksajilta kunnista ja valtiolta.

Tässä yhteydessä on valitettavasti mainittava lupaviranomaisille ja hallinto-oikeudelle, että Kemijoen Isohaaran kalatiet eivät ole yhäkään PVO rakentamia, kustantamia tai ylläpitämiä vaan niiden toteuttamisesta ja ylläpidosta on vastannut pääosin Lohijokitiimi ja alueen kunnat – kuten Lohijokitiimin (2019) raportit osoittavat.

Siten PVO on sielläkin itse jättänyt oppimatta sen mitä todella suurille, kymmenien tuhansien kalojen kalamäärille, pitäisi toteuttaa, jotta kalaväylät toimisivat ylös- ja alasvaellukseen.

Villilohi ry muistuttaa näistä PVO:n suosimien ja ajamien ”vapaaehtoisten hankkeiden” listauksesta, joka ei ole johtanut mihinkään, vaan missä on turhaan kulutettu aikaa, pilattu ja heikennetty vuosikymmeniä Iijokivarren elinvoiman kehittymistä, poljettu jokivartisten kalastusoikeuksien omaisuuden arvoa, luotu toivottomuutta ja epäuskoa siihen onko Suomi todella oikeusvaltio.

Kaikki sen takia, että Suomen viranomaiset ja lupaviranomaiset ja hallinto-oikeudet eivät ole uskaltaneet toimia roolissaan ja antaa PVO sellaisia kalatalousvelvoitteita ajallaan, mikä heille viranomaisina olisi kuulunut ja myös valvoneet niiden toteuttamista.

Sen sijaan Suomi niminen yhteiskunta on lähtenyt vuosikymmeniksi aikaa kuluttavaan viivytysspeliin, missä vesivoimayhtiöillä ei ole ollut todellista tahtotilaa koskaan itse tehdä ja kustantaa heille kuuluvaa rooliaan; rakentaa luonnonmukaiset ohitusuomat ja palauttaa kaikki vaelluskalat.

Syken tutkijat ovatkin osuvasti jo laittaneet historiankirjoihin myös tämän kaikille vaelluskaloille soveltumattoman hankehakemuksen:

”Aiemmat vaelluskalojen palauttamiseen tähtäävät hankkeet Iijoella Vaelluskalojen palauttamiseksi Iijokeen on viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana tehty useita erilaisia selvityksiä ja hankkeita.

- Vuonna 1998 valmistui Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen yleissuunnitelma kalojen kulkumahdollisuuksien palauttamisesta Iijoella.
- Vuosina 1998–1999 oli käynnissä kansalaishanke ”Lohi Iijokeen kalateiden avulla”.
- Vuosina 2008–2010 Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus koordinoi Vaelluskalat palaavat Iijokeen -hanketta (rahoittajana Euroopan Aluekehitysrachasto EAKR), jonka tavoitteena oli

vaelluskalakantojen palauttamisen ja vesivoimatalouden harjoittamisen yhteensovittaminen Iijoella. Hankkeessa olivat mukana Iin, Yli-Iin, Pudasjärven, Taivalkosken ja Kuusamon kunnat, PVO-Vesivoima Oy, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Oulun yliopisto, Metsähallitus, Ijoen vesistön kalastusalue ja alueellinen kalatalousviranomais.

- Vuosina 2011–2013 Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus koordinoi Ijoen kalatiet -hanketta (rahoittajana EAKR). Hankkeessa Kostonjärvelle rakennettiin säännöstelypadon ohittava kalatie Kostonjärvelle, laadittiin yleissuunnitelma Raasakan voimalaitoksen ja Raasakan säännöstelypadon väliselle jokiosuudelle sekä lupahakemustasoiset kalatiesuunnitelmat kustannusarvioineen viiteen alaosan voimalaitokseen sekä Raasakan ja Irnijärven säännöstelypatoihin. Vuosina 2008–2011 Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen (aiemmin ympäristökeskus) toteuttamissa hankkeissa Ijoen alaosan viidelle alimmalle voimalaitokselle on tehty kalatiesuunnitelmat. Ensimmäiset kalatiesuunnitelmat valmistuivat 2008–2010 toteutetun hankkeen yhteydessä ja niissä Kierikin, Pahkakosken ja Haapakosken voimalaitosten kalatiet oli suunniteltu rakennettavan pääasiassa luonnonmukaisina. Vuosina 2011–2013 toteutetussa hankkeessa, kalatierakenteita ja sijainteja muutettiin. Uusimmissa suunnitelmissa kaikki Ijoen alaosan kalatiet on suunniteltu toteutettavan teknisinä kalateinä. Kalatiesuunnitelmat on tehnyt suunnittelutoimisto Maveplan Oy.

Päätöksiä kalateiden rakentamisesta ei ole tehty.”

Villilohi ry katsoo, että on aika luonnonmukaisten ohitusuomien, joita tutkitusti on Suomessa perinteisesti toimivuuden takia suosittu (Luke 2018):

”Suomessa on tilaston mukaan 174 kalatietä (SYKE, Vesistötyötietojärjestelmä). Näistä pääosa on luonnonmukaisia kalateitä (88 kpl). Luvussa on todennäköisesti mukana myös muita kuin varsinaisia rakennettuja kalateitä, kuten pohjapatojen korjaamisia kalankulkukelpoiseksi ja nousuesteen poistoja” (Luke 2018 s. 5).

Tätä periaatetta tulee toteuttaa Iijoella toteuttaa ja toimimattomat betoniset tekniset kalatiet tulee hylätä ja palauttaa suunniteltavaksi luonnonmukaisena osana Ijoen virallisia ELY johtoisia kalatalousvelvoitteita.

Vaadimme että vesipuitedirektiivin ja luonnon monimuotoisuusdirektiivin velvoitteita on noudatettava ratkaisuihin, jotka vaikuttavat vaelluskalojen ja vesiluonnon tilaan. Muistutamme, että EU-oikeuskäytännön mukaan toimivaltainen viranomais ei saa tehdä päätöstä, joka on direktiivien

vastainen. Villilohi ry korostaa, että riittävä ympärivuotinen ympäristövirtaama Iijoen vanhan uoman koskiin on se EU:n vesipuite- ja luonnonmonimuotoisuus direktiivien velvoittama tavoite, joka edesauttaa vaelluskalojen ja vesiluonnon ekologista tilaa.

7. PVO:n aloitettava ja kustannetta kaikkien vaelluskalojen ylisiirrot Ii- ja Kemijoella

Tässä yhteydessä edellä mainittuihin tietoihin viitaten, palauttaessaan asian uudelleen suunniteltavaksi luonnonmukaisiksi ohitusuomiksi osana virallista Iijoen kalatalousvelvoiteprosessia, hallinto-oikeuden tulisi "haitanaiheuttaja maksaa" -periaatteen mukaisesti velvoittaa päätöksen yhteydessä PVO:ta aloittamaan Ii- ja Kemijoella kaikkien vaelluskalojen runsaat ylisiirrot patojen yläpuolisille vesialueille sikäläisten kalastusoikeuksien haltioiden omaisuuden, kaikkien vaelluskalakantojen elvytyksen ja vesiluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. PVO voi ostaa Ii- ja Kemijoella ostaa vaelluskalat jokisuun kalastajilta ja Kemijoella rahoittaa käytännössä PVO:n puolesta ylisiirtoja tekevät ja kalateiden toimivuutta parantavan Lohijokitiimin toiminnan.

8. Vaatimus oikeudenkäyntikulujemme korvaamisesta

Katsomme edellä vaatimustemme perusteluissa osoitetun, että tämä oikeudenkäynti johtuu luvanhakijoiden ja hallintoviranomainen PSAVIN lainvastaisista menettelyistä, jonka vuoksi katsomme kohtuuttomaksi, mikäli oikeudenkäyntikulumme jäisivät vahingoksemme.

Vaadimme määrättäväksi luvanhakijat ja hallintoviranomainen korvaamaan oikeudenkäyntikulumme täysimääräisesti lainmukaisine viivästyskorkoineen. Katsomme hallinto-oikeuden määrittävän korvausvastuun jakautumisesta.

Esitämme oikeudenkäyntikulumme korvattavaksi summaksi 6 156 euroa, joka on saman suuruinen kuin yhden PSAVIN lupapäätöksen käsittelymaksu.

Katsomme, että yhdistyksemme valitusprosessin työmäärän suuruutta ja työn arvoa ei voi yhdenvertaisuuslainsäädäntöä rikkomatta määrittää vähempiarvoiseksi kuin lupaviranomaisen yhden päätöksen käsittelymaksu.

Valituksen yhteenveto

Yhteenvetona vetoamme Vaasan Hallinto-Oikeuteen, että se hylkää teknisten kalateiden lupahakemukset, toteuttaa EU:n vesipuidedirektiiviin velvoitteita, yleistä oikeudenmukaisuus käsitystä, missä yhtiön etu ei ole yleinen etu, sekä antaa mahdollisuuden palauttaa Iijoen hieno pitkä

koskivirta Iijoen kalatalousvelvoitteissa määritetyillä luonnonmukaisilla ylös- ja alasvaellusratkaisuilla, ympäristövirtaamalla, kaikkien vaelluskalojen paluulla mahdollisimman suurissa määrin aina Iijoen latvavesiä myöten yhdeksi Pohjois-Suomen merkittävistä vaelluskalajoista. Palauttaen uskon Iijokivartisille ja kalastusoikeuksien haltioille oikeudenmukaisuuteen ja korvauksiin – lopultakin.

Tietopyynnöt

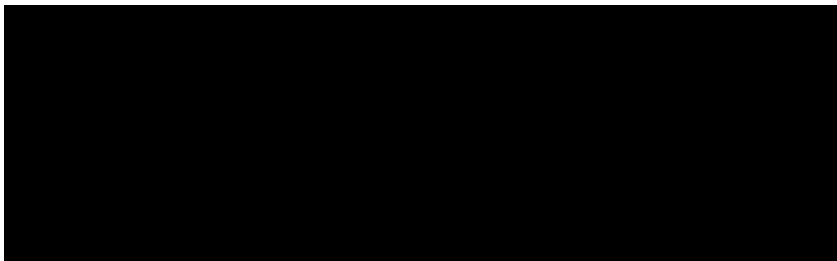
Pyydämme mahdollisuutta täydentää tarvittaessa valitustamme.

Pyydämme tiedottamaan meille tähän valitukseen annettavista vastineista ja lausunnoista, sekä antamaan meille mahdollisuus lausua niihin.

Kunnioittaen

Kuusamossa 20.1.2021

Villilohi ry:n hallituksen puolesta

Valitus 3

VAASAN HALLINTO-OIKEUS

**PL 204
65101 VAASA**

vaasa.hao@oikeus.fi

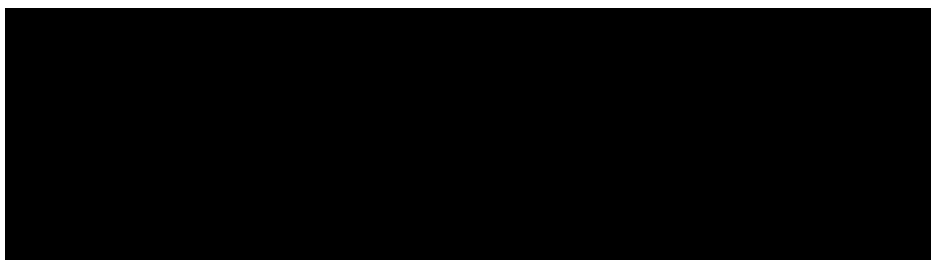
ASIA

Valitus asiassa Raasakan voimalaitospadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa, li
DNro PSAVI/686/2017
PäätösNro 158/2020
Päätös annettu 14.12.2020

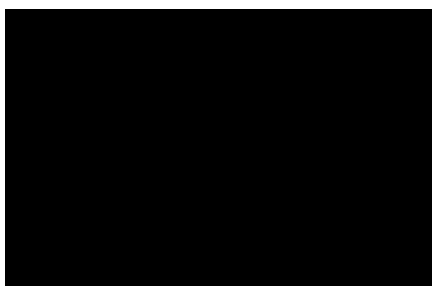
sekä

Valitus asiassa Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa, li
DNro PSAVI/9283/2020
PäätösNro 159/2020
Päätös annettu 14.12.2020

Valittajat

Prosessiosoite:

Ratkaisut, joihin haetaan muutosta

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätökset Nro 158/2020 Raasakan voimalaitospadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa kokonaisuudessaan ja Nro 159/2020 Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa kokonaisuudessaan.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätösten

-Nro 158/2020 Raasakan voimalaitospadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa ja

-Nro 159/2020 Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa

töiden valmisteluluvat kokonaisuudessaan.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöksen 'Nro 158/2020 Raasakan voimalaitospadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa' käsittelyratkaisu kokonaisuudessaan ja 'Nro 159/2020 Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa' käsittelyratkaisu kokonaisuudessaan.

Muutokset, jotka vaaditaan tehtäväksi

Asia 158/2020 Raasakan voimalaitoksen kalatien rakentaminen ja valmistelulupa, li:

Valittajat vaativat, että vesiyläioikeutena toimiva Vaasan hallinto-oikeus kumoaa päätöksen Nro 158/2020 kokonaisuudessaan ja hylkää Pohjois-Suomen aluehallintoviraston myöntämän rakentamisluvan.

Päätöksen Nro 158/2020 valmistelulupa kumotaan ja luvan hakijoita kielletään suorittamasta hankkeen valmistelutöitä ennen valituksen käsittelyä ja päätöksen lainvoimaan tulemistä.

Raasakan voimalaitoksen kalatien rakentaminen ja valmistelulupa (päätös Nro 158/2020) käsitellään yhdessä asian Raasakan säännöstelypadon rakentaminen ja valmistelulupa (päätös Nro 159/2020) kanssa samanaikaisesti ja samana asiana.

Päätös Nro 158/2020 Raasakan voimalaitoksen kalatien rakentaminen ja valmistelulupa ja päätös Nro 159/2020 Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa käsitellään yhdessä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Pohjois-Suomen kalatalouspalveluiden vireille laittaman hakemuksen PSAVI/3111/2017 'Ilojen Raasakan, Maalismaan, Kierikin, Pahkakosken ja Haapakosken voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen, Oulu ja li' kanssa.

Hankkeessa toteutetaan YVA-menettely.

Hankkeen intressivertailussa otetaan huomioon kaikki hankkeeseen vaikuttavat seikat mukaan lukien rakentamiskustannukset sekä hankkeesta aiheutuvat

vahingot, haitat ja edunmenetykset. Intressivertailu suoritetaan päätösten Nro 158/2020 ja Nro 159/2020 osalta kokonaisuutena.

Vaasan hallinto-oikeus käsittelee ja määrää korvauksen hankkeesta aiheutuvista haitoista ja edunmenetyksistä. Toissijaisesti vaaditaan, että Vaasan hallinto-oikeus palauttaa korvausten käsittelyn Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.

Vaasan hallinto-oikeus käsittelee ja määrää vuosittaisen tai kertakaikkisen korvauksen [REDACTED] hankkeesta heidän kalastukselle aiheutuvista haitoista, edunmenetyksistä ja kalastusoiden käytön estymisestä kullekin vuosittaisena korvauksena 10000,00 €. Toissijaisesti vaaditaan, että Vaasan hallinto-oikeus palauttaa korvausten käsittelyn Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.

Mikäli Vaasan hallinto-oikeus ei ratkaise asiaa valittajien em. vaatimusten mukaan, vaaditaan, että Vaasan hallinto-oikeus palauttaa asian uudelleen Pohjois-Suomen aluehallintoviraston käsiteltäväksi ja käsittelyssä käsitellään valittajien muistutuksissaan ja tässä valituksessa esittämät vaatimukset.

Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa lupapäätös on ratkaistu virheellisellä kokoonpanolla. Asian laatu huomioiden lupapäätökset tulee ratkaista vähintään kolmijäsenisellä kokoonpanolla, jossa on mukana luonnontieteisiin perehtynyt asiantuntijajäsen.

Mikäli asia palautetaan Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon, asian käsittelevään kokoonpanoon tulee nimetä luonnontieteiden asiantuntijajäsen.

Asian käsittelyssä Vaasan hallinto-oikeudessa vaaditaan suullista käsittelyä.

Valittajien oikeudenkäyntikulut sekä käsittelymaksut Vaasan hallinto-oikeudessa vaaditaan korvattavaksi.

Asia 159/2020 Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa, li:

Valittajat vaativat, että vesiyläoikeutena toimiva Vaasan hallinto-oikeus kumoaa päätöksen Nro 159/2020 kokonaisuudessaan ja hylkää Pohjois-Suomen aluehallintoviraston myöntämän rakentamisluvan.

Päätöksen Nro 158/2020 valmistelulupa kumotaan ja luvan hakijoita kielletään suorittamasta hankkeen valmistelutöitä ennen valituksen käsittelyä ja päätöksen lainvoimaan tuleamista.

Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa (päätös Nro 159/2020) käsitellään yhdessä asian Raasakan voimalaitoksen säännöstelypadon rakentaminen ja valmistelulupa (päätös Nro 159/2020) kanssa samanaikaisesti ja samana asiana.

Päätös Nro 158/2020 Raasakan voimalaitoksen kalatien rakentaminen ja valmistelulupa ja päätös Nro 159/2020 Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa käsitellään yhdessä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Pohjois-Suomen kalatalouspalveluiden vireille laittaman hakemuksen PSAVI/3111/2017 'Iijoen Raasakan, Maalismaan, Kierikin, Pahkakosken ja Haapakosken voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen, Oulu ja li' kanssa.

Hankkeessa toteutetaan YVA-menettely.

Hankkeen intressivertailussa otetaan huomioon kaikki hankkeeseen vaikuttavat seikat mukaan lukien rakentamiskustannukset sekä hankkeesta aiheutuvat vahingot, haitat ja edunmenetykset. Intressivertailu suoritetaan päätösten Nro 158/2020 ja Nro 159/2020 osalta kokonaisuutena.

Vaasan hallinto-oikeus käsittelee ja määrää korvauksen hankkeesta aiheutuvista haitoista ja edunmenetyksistä. Toissijaisesti vaaditaan, että Vaasan hallinto-oikeus palauttaa korvausten käsittelyn Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.

Vaasan hallinto-oikeus käsittelee ja määrää vuosittaisen tai kertakaikkisen korvauksen [REDACTED] hankkeesta heidän kalastukselle aiheutuvista haitoista, edunmenetyksistä ja kalastusoikeuden käytön estymisestä kullekin vuosittaisena korvauksena 10000,00 €. Toissijaisesti vaaditaan, että Vaasan hallinto-oikeus palauttaa korvausten käsittelyn Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.

Mikäli Vaasan hallinto-oikeus ei ratkaise asiaa valittajien em. vaatimusten mukaan, vaaditaan, että Vaasan hallinto-oikeus palauttaa asian uudelleen Pohjois-Suomen aluehallintoviraston käsiteltäväksi ja käsittelyssä käsitellään valittajien muistutuksissaan ja tässä valituksessa esittämät vaatimukset.

Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa lupapäätös on ratkaistu virheellisellä kokoonpanolla. Asian laatu huomioiden lupapäätökset tulee ratkaista vähintään kolmijäsenisellä kokoonpanolla, jossa on mukana luonnontieteisiin perehtynyt asiantuntijajäsen.

Mikäli asia palautetaan Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon, asian käsittelevään kokoonpanoon tulee nimetä luonnontieteiden asiantuntijajäsen.

Asian käsittelyssä Vaasan hallinto-oikeudessa vaaditaan suullista käsittelyä.

Valittajien oikeudenkäyntikulut sekä käsittelymaksut Vaasan hallinto-oikeudessa vaaditaan korvattavaksi.

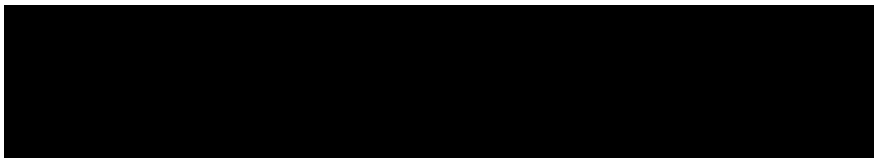
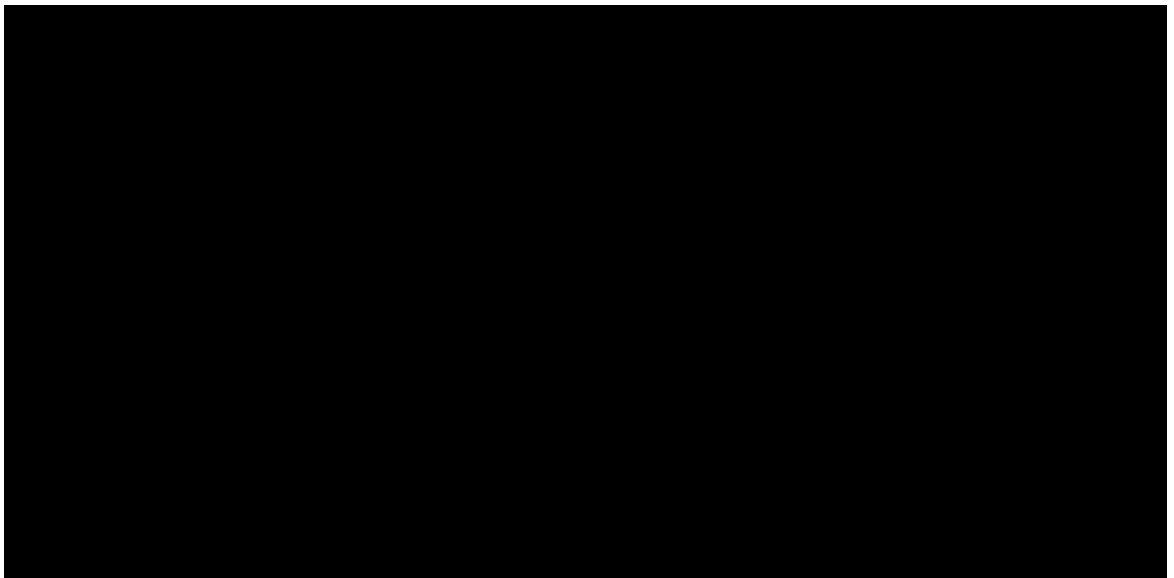
Valittajien asianosaisasema

Valittajien asianosaisasema perustuu kiinteistön [REDACTED]
[REDACTED]omistukseen.

Valittajista [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED] on osatanut kiinteistökaupalla ostaneet osuuden [REDACTED]
[REDACTED]

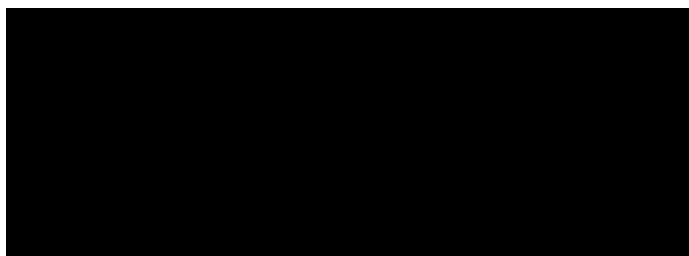
Lisäksi valittajien asianosaisasema perustuu seuraavien kiinteistöjen omistukseen:

Valittajien omistamat kiinteistöt ovat osakaskiinteistöjä [REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED] Yhteinen alue sijaitsee Iijoessa kalatiehankkeiden vaikutuspiirissä. Lisäksi yhteistä aluetta hallinnoivalla osakaskunnalla on sopimus [REDACTED]
[REDACTED]

Valittajien asianosaisaseman perustuminen muihin kalastusoikeusperusteisiin täydennetään tarvittaessa myöhemmin.

[REDACTED]
[REDACTED] asianosaisasema perustuu osaltaan Raasakan voimalaitoksen rakentamisluvan PSVEO 36/69/II lupaehdon 8 mukaiseen ranta-alueen käyttöoikeuteen.

[REDACTED] kalastusoikeuksiin kalatiehankkeiden vaikutusalueella lijoen suun edustalla.
[REDACTED]

Käsittelyratkaisu

Raasakan voimalaitoksen kalatiehanke ja Raasakan säännöstelypadon kalatiehanke kuuluvat samaan kokonaisuuteen. Sekä Raasakan voimalaitosta että säännöstelypatoa koskevat lupamääräykset sisältyvät samaan lupaan. Molemmat hakemuksen mukaiset kalatiet vaikuttavat samaan voimalaitoslupaan ja nyt tehdyissä lupapäätöksissä olisi tullut ottaa huomioon voimalaitoslupa siihen kuuluvine ehtoineen.

Lupaa sekä Raasakan voimalaitoksen kalatielle että Raasakan säännöstelypadon kalatielle on haettu samalla luvalla. Näin ollen ei ole tarkoituksen mukaista, että molemmista annetaan erillinen lupapäätös, koska kysymys on samasta hankkeesta ja niiden vaikutusalue on sama.

Hanke Raasakan voimalaitoksen kalatien ja Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa tulee käsitellä yhdessä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Pohjois-Suomen kalatalouspalveluiden vireille laittaman hakemuksen PSAVI/3111/2017 'lijoen Raasakan, Maalismaan, Kie-rikin, Pahkakosken ja Haapakosken voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen, Oulu ja li' kanssa. Nyt käsiteltävä lupapäätös saattaa vaikuttaa haitallisesti ja asettaa reunaehdoja velvoitteiden muuttamisprosessiin ja vaikuttaa negatiivisesti parhaan mahdollisen velvoitehoitotuloksen saavuttamisessa. Yleinen etu heikentyy ja vaarantuu hankkeiden erillisellä käsittelyllä. Tämän lupahakemuksen käsittelyn pitkittyminen ei ole hakijan kannalta oleellista, koska Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöksen mukaan nyt käsiteltävän lupahakemuksen mukaisella hankkeella ei saavuteta yksityistä etua. Yleisen edun vaarantuminen ei ole hyväksyttävä seuraus.

Tämän lupahakemuksen käsittely yhdessä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Pohjois-Suomen kalatalouspalveluiden vireille laittaman hakemuksen yhteydessä on yleisen ja yksityisen edun kannalta perusteltu ratkaisu. Sekä hakijan että yhteiskunnan varojen käyttöä ei ole syytä kohdentaa epävarmoihin ratkaisuihin tai velvoitehoitopäätösten seurauksena tarpeettomiksi jääviin hankkeisiin. Tämä on otettava huomioon myös hankkeen intressivertailussa.

Hakija on muuttanut hakemustaan juuri ennen lupapäätöksen ratkaisua. Muutoksesta ei ole ilmoitettu kiinteistön omistajille, jotka eivät ole voineet esittää

asiasta muistutusta ja siten vaikuttaa päätökseen. Lisäksi hakija on esittänyt mm. tie- ja kulkuoikeuksista väitteitä, joiden tueksi ei ole olemassa asiakirjoja. Mikäli hakija edelleen pysyy väitteessään hallitsemistaan tie- ja kulkuoikeuksista, ne on selvitettävä katselmuksessa, mikä koskee myös alueella tapahtuvaa kalastusta ja kalastusoikeuden käyttöä.

Hakija on muuttanut hakemustaan mm. käyttöoikeuksien osalta. Erityisesti kiinteistöön 139-403-33-0 kohdistuvaa käyttöoikeutta. Katselmuksessa on todettavissa vaadittujen käyttöoikeusalueiden riittämättömyys hankkeeseen mm. rakenteiden huoltoon ja toimintaan liittyen. Hakemuksen muutoksella hakija on keinotekoisesti pyrkinyt osoittamaan hallitsevansa yli puolta hankkeen vaatimista alueista. Katselmuksessa voidaan todeta hakemusmuutoksen todellinen tarkoitus ja myönnettyjen käyttöoikeusalueiden sopimattomuus hankkeen toteutukseen.

Nykyiset velvoitepäätökset on huomioitava tämän lupapäätöksen käsittelyssä. Hankkeella vaikutetaan nykyisiin velvoitepäätöksiin ja velvoitteiden hoitoon. Kysymys on sekä yksityisestä edusta, mutta ennen kaikkea yleisestä edusta, jotka vaarantuvat tämän hankkeen toteutuksessa.

Lisäksi Raasakan voimalaitoksen rakentamislupaehdot ja niiden vaikutus on huomioitava tämän lupakäsittelyn yhteydessä.

Kaikki korvauskysymykset on käsiteltävä tämän hakemuksen käsittelyn yhteydessä.

Vaatimukset, jotka kohdistuvat ns. vanhaan uomaan on huomioitava tämän lupahakemuksen käsittelyssä. Tämä puoltaa ratkaisua, jossa nyt käsiteltävä lupahakemus käsitellään yhdessä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Pohjois-Suomen kalatalouspalveluiden vireille laittaman hakemuksen yhteydessä.

Lupapäätökset on tehty kaksi jäsenisellä kokoonpanolla, mitä voidaan pitää virheellisenä ratkaisuna. Asian laatu huomioiden lupapäätökset olisi tullut ratkaista vähintään kolmijäsenisellä kokoonpanolla, jossa olisi ollut mukana luonnontieteisiin perehtynyt asiantuntijajäsen.

Voimassa olevien voimalaitoslupaehtojen ja kalatalousvelvoitteiden merkityksestä valittajat viittaavat muistutuskirjelmässään esittämiin vaatimuksiin ja perusteisiin. Muistutuskirjelmät ovat valituksen liitteenä.

Valmistelulupa

Valittajat vaativat valmisteluluvan kumoamista ja kieltoa töiden aloittamiselle.

Tie- ja kulkuoikeudet ovat oleellinen osa kalatiehankkeiden toteutuksessa, mikä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston olisi tullut ottaa huomioon päätöksessään sekä rakentamisluvan että valmisteluluvan osalta. Hakija ei ole hakenut kulku- tai tieoikeutta kalatiehankkeisiin. Hakija on Raasakan voimalaitoksen kalatiehankkeen osalta väittänyt Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon toimittamassaan aineistossa, että kulku tapahtuu tien kautta, jonka tiekunnan tieyk-

siköistä 100 % on PVO-Vesivoima Oy:n määräyksessä ja siten PVO-Vesivoima Oy voi myöntää kulkuluvan.

Kulku alueille tapahtuu rekisteriysiköiden 139-403-878-94 ja 139-403-878-19 Rantapalsta kautta. Maanmittauslaitokselta saadun selvityksen mukaan kyseisten rekisteriysiköiden alueella ei ole tiekuntia. Näin ollen alueelle ei ole olemassa hankkeen vaatimia tie- tai kulkuoikeuksia.

Hakija on lupahakemuksessaan esittänyt perätöntä tietoa kulkuoikeuksista. Hakija on ollut tietoinen, että Raasakan voimalaitoksen kalatiehankkeen toteutukseen vaadittavat tieoikeudet puuttuvat. Hakija ei ole esittänyt väitteensä tueksi toimitusasiakirjoja.

Tie- ja kulkuoikeudet ovat hankkeen ja sen toteuttamisen kannalta oleelliset vaatimukset. Rakentamislualle eikä myöskään valmistelulualle ole edellytyksiä, koska tie- ja kulkuoikeudet puuttuvat. Tämän perusteella rakentamislupa ja valmistelulupa tulee hylätä.

Mikäli hakija vaatii tai hankkii tieoikeuksia nyt lupapäätöksen antamisen jälkeen, kysymys on uudesta hakemuksesta, joka tulee käsitellä tästä hakemuksesta ja lupapäätöksestä erillisenä prosessina.

Mikäli Vaasan hallinto-oikeus ei hylkää lupahakemusta ja valmistelulupaa tie- tai kulkuoikeuden puuttumisen perusteella, valittajat vaativat katselmuksen järjestämistä alueella ennen valmisteluluvan mukaisten töiden aloittamista. Katselmuksessa todetaan maastossa olevat tiet sekä tie- ja kulkuoikeudet.

Virkkulantien tiealue 139-895-0-8511 sekä säännöstelypadon tiealue 139-895-1-8756 muodostavat hankkeen toteuttamisen kannalta oleelliset esteet. Raasakan voimalaitospadon kalatietä samoin Raasakan säännöstelypadon kalatietä ei voi toteuttaa, ellei kyseisiä tiealueita käytetä. Hakijalla ei ole sopimusta tiealueiden käyttämisestä eikä Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ole myöntänyt käyttöoikeutta tiealueisiin. Valmisteluluvan mukaisten töiden aloittaminen ei ole perusteltua ennen tiealueen käyttöoikeuden saamista.

Peruste, että valtion / yhteiskunnan myöntämä rahallinen tuki vaarantuu, mikäli hanke ei saa valmistelulupaa, on lakiin perustumaton eikä se voi olla peruste valmisteluluvan myöntämiselle.

Vaasan hallinto-oikeuden tulee kumota valmistelupa molempien kalateiden osalta.

Valittajien oikeusasemasta

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöksessä valittajien asema on arvioitu väärin, mikä on johtanut virheelliseen lopputulokseen sekä itse rakentamislupapäätöksessä että korvauspäätöksessä.

Oikeuskäytännössä omistusoikeuden toteamiseksi ei ole edellytetty lainhuutoa. Mm. PSVEO:n päätöksessä Nro 29/92/2 kiinteistön omistusoikeuden ja siten myös kiinteistöön kuuluvien etuuksien toteamiseksi ei ole asetettu vaatimusta lainhuudosta, vaan omistusoikeuden toteamiseksi on riittänyt luotettava selvitys omistusoikeudesta. Kiinteistön tavallisin saanto lienee kauppa, mikä osoitetaan maakaaren muotosääntöjen mukaan vahvistetulla kauppakirjalla. Kauppakirja on siten luotettava selvitys omistusoikeudesta. Lainhuudolla ei ole oikeuksia luovaa vaikutusta vaan kaupalla.

Valittajien asema kiinteistönomistajina kiinteistöllä [REDACTED] on todettu mm. Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätöksessä Nro 17/0114/ pvm 27.4.2017.

Valittajien lainhuutohakemukset ovat käsittelyssä, mikä on käynyt ilmi lainhuutotodistuksista. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on toiminut virheellisesti asian käsittelyssä. Virhe on vakava ja se on johtanut valittajien oikeusaseman merkittävään huononemiseen.

Valittajat ovat ilmoittaneet Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle omistuksestaan ja asianosaisasemastaan kiinteistöllä [REDACTED], johon on haettu käyttöoikeutta ja johon on myönnetty käyttöoikeus. Valittajat ovat vaatineet aluehallintovirastoa toimittamaan kaikki hakemukseen liittyvät asiakirjat heille. Tätä aluehallintovirasto ei ole vaatimuksista huolimatta tehnyt. Hakemusasiasia ja erityisesti siihen sisältyvät kiinteistön käytön rajoittamiseen ja vaadittuihin kiinteistön käyttöoikeuksien myöntämiseen liittyvät asiat ovat siten koskeneet valittajien oikeutta ja etua kiinteistönomistajina. Valittajille ei ole toimitettu hakemukseen kuuluvia oleellisia asiakirjoja eikä heillä ole ollut tietoa mm. niistä muutoksista, joiden perusteella hakijan oikeus kiinteistön käyttöoikeuteen ja siten koko lupaan on ratkaistu aluehallintovirastossa. Tämä käy ilmi erityisesti hakijan marraskuussa 2020 vain muutama viikko ennen lupapäätöksen ratkaisua toimittamien asiakirjojen – joihin valittajat eivät ole saaneet tutustua ja niistä lausua – merkityksessä, koko lupapäätöksen ratkaisussa.

Hakija on menetellyt virheellisesti ja on ilmoittanut perätöntä tietoa hakemuksessaan kiinteistön [REDACTED] omistajista. Hakijoiden tiedossa on ollut, että valittajat ovat [REDACTED] omistajia. Hakijoiden ilmoittamana lupahakemuksen yhteyshenkilöksi on nimetty [REDACTED]. [REDACTED] on useissa eri tilanteissa selvitetty valittajien omistusta kiinteistöön [REDACTED] on ollut jo ennen lupahakemuksen jättämistä tietoinen kauppakirjasta, jolla valittajista [REDACTED] ovat ostaneet osuuden kiinteistöstä [REDACTED].

Valittajien omistus kiinteistöön [REDACTED] on tullut hakijoiden ja erityisesti [REDACTED] tietoon Raasakan kalanviljelylaitoksen lupapäätöksen käsittelyn (PSAVI/24/04.08/2013 pvm. 17.3.2015 ja Vaasan hallinto-oikeus päätös Nro 16/0570/3 pvm 8.11.2016) yhteydessä, missä luvan hakijana on ollut PVO-Vesivoima Oy.

Hakijoiden ja aluehallintoviraston menettely on siten oleellisesti vaikuttanut valittajien oikeusturvaan, päätöksen lopputulokseen ja valittajien omaisuuden käytön estymiseen. Virheellisen menettelyn vuoksi Vaasan hallinto-oikeuden

tulee palauttaa asia takaisin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston käsittelyyn, ellei kalateiden lupahakemusta hylätä jo sitä ennen.

Käyttöoikeusalueet

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on tulkinut Metsähallituksen aseman virheellisesti lupahakemuksessa. Metsähallituksen käyttöoikeus PVO-Vesivoima Oy:n alueisiin puuttuu eikä lupahakemuksessa ole selvitetty sopimuksen olemassaoloa tai miten oikeus alueeseen järjestetään eikä lupahakemuksessa ole edellytetty sopimusta kalatiehankkeiden vaatimista PVO-Vesivoima Oy:n omistamista alueista.

Lupahakemuksen käsittelyssä tulee edellyttää molempien hakijoiden oikeus kaikkiin hankkeessa tarvittaviin alueisiin, myös toistensa omistamiin alueisiin. Tämä on sekä hakijoiden että kolmansien osapuolten oikeusturvan kannalta oleellista. Tietyissä tilanteissa Metsähallituksen asema voi muodostua ongelmaksi esim. suhteessa kolmansiin osapuoliin, mikäli ei ole sopimusta hankkeessa tarvittavista alueista.

Koska hakijalla ei ole riittävää määrää pysyvää käyttöoikeutta hankkeen vaatimiin alueisiin, edellytyksiä käyttöoikeuden myöntämiselle ei ole olemassa ja siten ei ole myöskään edellytyksiä luvan myöntämiselle.

Kiinteistön [REDACTED] kokonaispinta-ala on n. 188 ha. Kiinteistön pinta-ala on suurimmaksi osaksi vesialuetta. Vain pieni osa kiinteistöstä on maa-alueita. Maa-alueesta lähes kaikki on Raasakan voimalaitoksen rakentamisluvan lupaehto 8:n piirissä. Päätöksen perusteella ranta-alueiden käyttöoikeudet rajoittavat toimintaa kyseisillä alueilla. Mikäli katsotaan, että Raasakan voimalaitoksen kalatien alue ei ole lupaehto 8:n piirissä, se on ainoa alue koskitilalla, jossa omistajien toiminta on vapaasti sallittua. Kysymyksessä on vähäinen osa kiinteistöstä.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ei ole päätöksessään ottanut tätä em. seikkaa huomioon, vaan on päätöksessään verrannut kalatien vaatimaa aluetta koko kiinteistön pinta-alaan. Tosiseikkojen perusteella, kalatie estää kiinteistön omistajia käyttämästä maa-alueita kiinteistöllä. Näin ollen asiassa tulee sovellettavaksi VL 2 L 13 § 3 mom mukaan käyttöoikeutta ei voida myöntää, jos oikeus kohdistuu vähäistä laajempaan alueeseen ja siitä aiheutuu huomattavaa haittaa alueen omistajan mahdollisuudelle käyttää oikeuden kohteena olevaa aluetta hyväkseen. Näin ollen edellytyksiä käyttöoikeuden myöntämiselle ei ole.

Käyttöoikeusalueiden keinotekoinen järjestely on selostettu jo aiemmin mutta lisäksi valittajat lausuvat asiasta. Luvan edellytysten kannalta käyttöoikeusalueiden keinotekoinen laskennallinen järjestely on merkinnyt tosiasiallisten olosuhteiden 'pimittämistä' hankkeen vaatimien alueiden osalta. Hakija on aiemmin ilmoittanut hankkeen vaatimiksi käyttöoikeusalueiksi kiinteistön [REDACTED] alueella 6340 m². Marraskuussa 2020 toimitetussa lisäselvityksessä hakija hakee käyttöoikeutta vain 898 m²:n suuruiselle alueel-

la. Hakemuksessa ja suunnitelmissa ei ole tapahtunut muutosta, joka selittää tarvittavan alueen vähenemisen. Sen sijaan marraskuussa toimitetusta lisäselvityksestä käy ilmi, että hankkeelle ei ole varattu minkäänlaisia alueita esim. huoltoa ja liikennöintiä varten. Hakemus on toteuttamiskelvoton, jolloin se tulee hylättäväksi silläkin perusteella.

Tosiasiassa tilantarve on vieläkin aiemmin esitettyä suurempi, joten Raasakan voimalaitospadon kalatie edellyttää myös kalatien ja kiinteistön [REDACTED] välisen alueen käyttöä. Kalatie estää kyseisen alueen käytön muilta kiinteistön omistajilta.

Lupaviranomaisen on tarkasteltava hakijan ilmoittamia tietoja ja selvitettävä niiden paikkaansa pitävyys. Lupaviranomaisen on myös harkinnassaan selvitettävä hakemuksen realistinen toteutettavuus esim. tarvittavien alueiden osalta. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ei ole huomionnut hankkeessa tosiasias-
assa tarvittavia alueita. Tätä on pidettävä hankkeen kannalta oleellisena virheenä ja johtaa virheelliseen lopputulokseen.

Tosiasiallisten hankkeessa tarvittavien alueiden osalta ja niiden perusteella hakija ei hallitse yli puolta hankkeessa tarvittavista alueista. Perusteita käyttöoikeuden myöntämiseen ei ole olemassa eikä siten myöskään edellytyksiä hankkeen rakentamisluvan ja valmisteluluvan myöntämiseen.

Sama puute vaikuttaa myös Raasakan säännöstelypadon kalatiessä tarvittaviin alueisiin, joten sielläkään ei ole edellytyksiä luvan myöntämiselle.

Kalatiehankkeet aiheuttavat kalastuskieltoalueen kalateiden ala- ja ylävirran puolella. Kalastuskieltoalue on laajempi kuin virran poikki rakennetun padon perusteella määräytyvä kalastuskieltoalue. Kalastuskielto estää kiinteistön omistajaa käyttämästä kalastusoikeuttaan. Kalatiehankkeet aiheuttavat yksityisen edun menetyksen.

Tässä hankkeessa yksityisen edun menettäjinä ovat valittajat, jotka myös ovat kiinteistön [REDACTED] omistajia. Valittajista [REDACTED] Oulun käräjäoikeuden vahvistaman sopimuksen mukaan pysyvästi kuuluva kalastuspaikka sijaitsee Raasakan voimalaitoksen kalatien mukaan määräytyvällä kalastuskieltoalueella.

VL 2 L 13 § 3 mom mukaan käyttöoikeutta ei voida myöntää, jos oikeus kohdistuu laajuudeltaan vähäiselle alueelle estäen alueen omistajaa käyttämästä oikeuden kohteena olevaa aluetta hyväkseen ja tästä aiheutuu huomattavaa haittaa alueen omistajan muun alueen tai omaisuuden käyttämiselle.

Tie- ja kulkuoikeudet

Hakija ei ole vaatinut tie- ja kulkuoikeuksien perustamista tai myöntämistä hakemuksessaan.

Tie- ja kulkuoikeudet ovat hankkeen ja sen toteuttamisen kannalta oleelliset vaatimukset. Rakentamislualle eikä myöskään valmistelulualle ole edelly-

tyksiä, koska tie- ja kulkuoikeudet puuttuvat. Tämän perusteella rakentamislupa ja valmistelulupa tulee hylätä.

Hakijan esittämä kartta-aineisto sisältää virheitä. Tällä on merkitystä mm. kulkuoikeuksiin. Yhteistä aluetta 139-403-878-94 ei ole merkitty karttaan. Kyseisellä yhteisellä alueella ei ole hakijan väittämää tiekuntaa.

Mikäli hakija tarkoittaa mahdollisesti Raasakan voimalaitoksen lupaehdoissa myönnettyjä tie- ja kulkuoikeuksia, ne eivät mahdollista kulkemista tässä hankkeessa. Vesilain mukaisen luvan perusteella annettua oikeutta voi käyttää vain siihen tarkoitukseen kuin se on luvassa annettu.

Korvaukset ja kalastukselle aiheutetut vahingot ja kalastusoikeuden estyminen

Valittajat vaativat kalastukselle aiheutuvasta yksityisestä edun menetyksestä ja kalastusoikeuden käytön estymisestä korvausta. Korvaukset on käsiteltävä ja määrättävä tämän lupahakemuksen yhteydessä.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätökseen sisältyvä määräys kalastusta koskevan korvauksen käsittelemisestä myöhemmin erillisenä asiana kohdistuu kaupalliseen kalastukseen.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston käsitys kalastusoikeuksien riittäisyydestä on virheellinen. Kysymys ei ole sen laatuaisesta asiasta, että se olisi käsiteltävä erillisessä toimituksessa.

Valittajista [REDACTED] kalastusoikeus alueella ei perustu vuokrasopimukseen. PVO-Vesivoima Oy:n ympäristöpääällikkö [REDACTED] on esittänyt valheellisen väitteen.

[REDACTED] kalastusoikeus alueella perustuu mm. kiinteistön [REDACTED] omistukseen. Vastoin [REDACTED] väitettä [REDACTED] kalastusoikeudessa ja pyyntipaikkoja koskevassa Oulun käräjäoikeuden vahvistamassa sopimuksessa ei ole kysymys aikaan sidotusta vuokrasopimuksesta, vaan pysyvästi [REDACTED] kuuluvasta [REDACTED] omistukseen pohjautuvasta oikeudesta sopimuksessa mainittuihin paikkoihin. Sopimus sitoo mm. PVO-Vesivoima Oy:ä sen tekemien omien sopimusten kautta.

Samoin [REDACTED] kalastusoikeus [REDACTED] alueella perustuu mm. kiinteistön omistajalle kuuluvan kalastusoikeuden hyväksikäyttöön.

Korvauksia sekä kalastusta ja kalastukselle aiheutetun edunmenetyksen ja kalastusoikeuden käytön estymisestä aiheutuvan vahingon osalta valittajat täydentävät valitustaan myöhemmin.

Intressivertailu

Intressivertailu on tehty puutteellisesti ja puutteellisiin tietoihin perustuen.

Hakijat eivät ole esittäneet, miten aikovat tai voivat hyödyntää kalatien tarjoamia mahdollisuuksia käyttää hyväkseen – erityisesti taloudellisessa mielessä – väitetyjä kalatien tarjoamia kalaston ja kalastuksen lisäpotentiaalia. Hakijalla ei ole esittää mitään syytä hakea hakemuksen mukaista lupaa. 'Yleinen halu tehdä hyvää' ei riitä perusteeksi, jos hanke ei varmuudella luo yksityistä tai yleistä etua. Hakijalla täytyy olla relevantti syy hakea vesilain mukaista lupaa hankkeelle, mikä tässä lupahakemuksessa puuttuu.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ei ole edellyttänyt laissa tarkoitettua syytä muuttaa vesiolosuhteita, mitä edellytetään, kun hanke aiheuttaa yksityisen edun menetyksen.

Hankkeen intressivertailussa ei ole otettu huomioon kalatiehen vaadittavan virtauksen aiheuttamaa energian menetystä. Energian menetys on otettava huomioon sekä yleisenä että yksityisenä edun menetyksenä. Voimalaitoksen rakentamislupaprosessissa ja rakentamisluvassa energian tuotto on otettu huomioon yksityisenä etuna. Samoin energian tuotto yhteiskunnan kannalta välttämättömänä hyveenä on katsottu hankkeesta saatavaksi yleiseksi eduksi. Voimalaitoslupa sitoo hakijaa edelleen. PVO-Vesivoima Oy on saanut lupaviranomaisen päätöksellä käyttöönsä myös muiden omistaman samassa voimalaitosportaassa käytettävän vesivoiman nimenomaan voimantuotantoon. Sen vuoksi ja voimalaitoksen lupaehdot huomioiden vastoin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ratkaisua energian menetys on otettava huomioon intressivertailussa ainakin yksityisen edun menetyksenä, vaikka kysymys on vapaaehtoisesta hankkeesta.

Rakentamisluvan mukaisten kalateiden tuottamaa yleistä etua ei ole tai se on katsottava vähäiseksi, mikäli voimalaitoksen tai säännöstelypadon alle nousevien kalojen läpäisyprosentille ei aseteta riittävän korkeita vaatimuksia. Hakija on lupahakemuksessaan todennut, että läpäisyprosentti hakemuksen mukaisilla kalatieratkaisuilla on 90 %, mitä voidaan pitää yleistä etua tuottavana tekijänä. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ei ole asettanut läpäisyprosentille arvoa. Näin ollen luvan mukaisten kalateiden tuottamaa yleistä etua ei ole eikä sitä voida ottaa huomioon intressivertailussa. Pelkkä uskomus tai oletus ei tuota yleistä etua eivätkä ne voi olla perusteena hankkeelle, joka aiheuttaa yksityisen edun menetyksen eikä toisaalta tuota yksityistä etua millään muotoa.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on päätöksessään ottanut huomioon yleisenä etuna sen, että kalatiehanke on samalla tutkimushanke. Jotta tutkimushanke vapaaehtoisessa hankkeessa voidaan ottaa intressivertailuissa huomioon, sen on tapahduttava tuottamatta yksityistä edun menetystä. Julkisena hankkeena toteutettava tutkimushanke palvelee yhteistä etua, mikä voidaan ottaa intressivertailussa huomioon, vaikka se aiheuttaisi yksityisen edun me-

netyksen. Tällöin hankkeen toteuttajana olisi yhteiskunnan ylläpitämä taho, esim. yliopisto.

Vapaaehtoisena hankkeena toteutettava tutkimushanke ei ole yleinen etu, vaikka sen tavoitteet voisivat ollakin samat kuin yhteiskunnan toteuttamassa hankkeessa. Nyt käsiteltävän lupahakemuksen mukainen hanke tuottaa yksityisen edun menetyksen. Hankkeessa puututaan perustuslailla turvattuun yksityisen omaisuuden suojaan ja omaisuuden käyttöön. Tällaisessa tilanteessa lain tulkinta on oltava tiukasti perusoikeusmyönteinen. Tämän lupahakemuksen osalta se tarkoittaa, että vain aidosti yhteistä etua tuottavat asiat voidaan ottaa intressivertailussa huomioon. Tältä osin valittajat viittaavat siihen, että Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ei ole asettanut läpäisyprosentteja edes kalateiden lopulliseen 'säädettyyn' tilanteeseen.

Tutkimukseen ja yli siirtopyyntiin liittyviin asioihin ja oikeuksiin kalatiessä valittajat viittaavat muistutuskirjelmissään esittämiin vaatimuksiin ja perusteisiin. Muistutuskirjelmit ovat valituksen liitteenä.

Yksityisenä edun menetyksenä intressivertailuissa ja korvauskysymyksissä on otettava huomioon kaupallisten kalastajien [REDACTED] omistukseen perustuvan kalastusoikeuden käytön estyminen ja ansiotoiminnan vaikeutuminen. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöksessä todetaan perustellusti, että hanke ei tuota yksityistä etua eikä toisaalta hanke tuota myöskään yleistä etua kalatieratkaisujen epävarman toiminnan vuoksi, joka ilmenee päätöksessä siinä, että vaatimusta nousevien kalojen läpäisyprosentille ei ole asetettu. Lupapäätös kuitenkin merkitsee kalastusoikeuden käytön estymistä. Kalastusoikeus nauttii perustuslailla turvattua omaisuudensuojaa. Koska alueella on useita [REDACTED] omistukseen perustuvan kalastusoikeuden nojalla kalastavia kaupallisia kalastajia, joiden kalastusoikeuden käyttö estyy, hanke merkitsee vesilaissa mainittua paikkakunnan elinkeino-olojen huononemista. Kalastuksesta saatavan tuoton heikkeneminen merkitsee verotulojen vähenemistä, jolloin hankkeella aiheutetaan myös yleisen edun menetys.

Yleisen edun menetyksenä on myös pidettävä nahkiaisen yli siirtopyynnin vaikeutuminen ja estyminen Raasakan voimalaitoksen alla. Voimalaitoksen alta pyydettyjä nahkiaisia käytetään PVO-Vesivoima Oy:lle lupaviranomaisten määräämien lijoen kalatalousvelvoitteiden hoitoon. PVO-Vesivoima Oy:n [REDACTED] yhtiön voimalaitoksen alla harjoittaman nahkiaisen yli siirtopyynnin tärkeyttä lijoen nahkiaiskannan velvoitehoidossa. Nahkiaisen pyynti tapahtuu kalatien suuaukon kohdalla. Nahkiaisen pyynti tapahtuisi saman aikaan kuin kalatien pitäisi olla toiminnassa. Luvan mukainen kalatie estää nahkiaisen yli siirtopyynnin. Nahkiaisen yli siirtopyynnin estyminen merkitsee nykyisten velvoitepäätösten toteutumisen vaarantumista ja siten uhkaa lijoen nahkaiskanalle. Tämä on selvä yleisen edun menetys ja samalla myös yksityisen edun menetys, vaikka se kohdistuu luvan hakijana toimivaan yhtiöön.

Lisäksi on huomioitava, että Raasakan voimalaitoksen alta pyydettyjä nahkiaisia käytetään myös PVO-Vesivoima Oy:lle määrättyjen Kemijoen kalatalousvelvoitteiden hoitoon. Näin ollen Pohjois-Suomen aluehallintoviraston lupapäätös vaarantaa kalatalousvelvoitteiden hoidon myös Kemijoella. Kysymys

on merkittävästä yleisen edun menetyksestä, mikä on otettava huomioon intressivertailussa.

Lupapäätöksen tarkastelussa ja luvan myöntämisessä lähtökohtana on oltava, että lupapäätös ei saa vaarantaa muiden kalalajien tai vesieliöstön tilannetta, mikä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöksen mukaisella ratkaisulla tulee tapahtumaan.

Kokonaisuutena arvioiden lupapäätöksen toteutuminen heikentää lijoen vesistöalueen tilaa ja arvoa sekä vaikeuttaa yhtiölle määrättyjen kalatalousvelvoitteiden hoitoa.

Intressivertailussa ei ole huomioitu muita keinoja saavuttaa hakijoiden lupahakemuksessa esittämät tavoitteet aiheuttamatta haittaa tai edun menetystä yleiselle tai yksityiselle taholle. Kalatiehankkeessa on pitkälti kysymys kalan kiinniottolaitteesta, ts, kalanpyydyksestä. Raasakan voimalaitoksen kalatiehankkeen toteutuskustannus on n. 10 M€. Toimivuudeltaan epävarman teknisen kalatien rakentaminen ei ole perusteltua.

Lisäksi intressivertailussa on huomioita kevyenliikenteen väylälle tehty varaus Virkkulantien eteläpuolelle Raasakan voimalaitoksen patopenkereellä ja voimalaitoksen kohdalla. Kalatie alittaa suunnitellun kevyenliikenteenväylän tällä kohtaa. Suunnitelmassa ei ole esitetty rakennettavaksi kalatien ylittävää kevyenliikenteen siltaa eikä hankkeen suunnitelmissa esitetty siltasuunnitelma sisällä erillistä kaistaa kevyelle liikenteelle. Kevyenliikenteen väylä on merkitty yleiskaavaan. Kalatien rakentaminen vaikeuttaa kevyenliikenteenväylän rakentamista, mikä on otettava huomioon sekä kaavan toteutumiseen vaikuttavana seikkana sekä intressivertailuun vaikuttavana seikkana. Kevyenliikenteen silta nostaa merkittävästi kevyenliikenteen rakentamiskustannuksia. Tämä on otettava huomioon sekä rahallisena arvona että yleisen edun haittana. Kevyenliikenteen rakentamiskustannusten nousu vaikeuttaa kyseisen väylän rakentamispäätöstä, mikä puolestaan merkitsee liikenneturvallisuuden heikkenemistä.

Luontoarvojen huomioiminen

Vaikka asiassa on kysymys vapaaehtoisesta hankkeesta, hankkeessa on huomioita luontoarvoihin kohdistuvat määräykset ja velvoitteet. Erityisesti vesipuitedirektiivin vaatimukset koko vesiekosysteemin huomioimisesta hankkeissa on velvoittava.

Mikäli hankkeen tarkoituksena on parantaa jotain tiettyä vesiympäristön tilaa, se ei saa tapahtua siten, että heikennetään muuta osa-aluetta vesiympäristössä.

Tällä hankkeella on haitalliset vaikutukset mm. nykyisten velvoitepäätösten hoitoon. Ei ole olemassa varmuutta, milloin lijoen uudet velvoitemääräykset toteutuvat vai toteutuvatko lainkaan. Sen vuoksi hakemuksen ja luvan mukaisilla hankkeilla ei voida vaarantaa vesistön ja sen käytön tilaa. Tälläkin perusteella lupa on hylättävä.

Luontoarvoihin ja vesipuitedirektiiviin liittyviin asioihin hankkeessa valittajat viittaavat muistutuskirjelmissään esittämiin vaatimuksiin ja perusteisiin. Muistutuskirjelmät ovat valituksen liitteenä.

Luvan edellytyksistä

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on päätöksessään oikeassa siinä, että hanke ei tuota yksityistä etua. Sen sijaan Pohjois-Suomen aluehallintoviraston intressivertailu on puutteellinen ja perustuu virheelliseen käsitykseen hankkeen eduista ja haitoista. Perusoikeusmyönteisen laintulkinnan kannalta erityisen raskas virhe sisältyy yksityisen edun menetyksen virheellisenä huomioimisessa tai paremminkin yksityisen edun menetyksen jättämisessä huomioon ottamatta, mikä johtaa koko lupahakemuksen virheelliseen lopputulokseen.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöksessä edellytykset yleisen edun muodostumiselle on arvioitu väärin samoin kuin yksityiselle edulle aiheutuvat menetykset. Vastaavasti yleiselle edulle muodostuvat edun menetykset on jätetty intressivertailussa käsittelemättä tai ne on käsitelty puutteellisesti ottamatta huomioon kaikkia hankkeesta seuraavia vaikutuksia.

Yksityisen edun menetys on hankkeesta saatavia hyötyjä suuremmat.

Luontoarvojen ja erityisesti vesipuitedirektiivin vaatimusten jättäminen huomioidatta on johtanut virheelliseen lopputulokseen lupakäsittelyssä. Tämä korostuu siinä, että nyt käsiteltävää lupahakemusta ei ole käsitelty yhdessä tai samaan aikaan Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Pohjois-Suomen kalatalouspalveluiden vireille laittaman hakemuksen PSAVI/3111/2017 'Iijoen Raasakan, Maalismaan, Kierikin, Pahkakosken ja Haapakosken voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen, Oulu ja li' kanssa.

Edellytykset käyttöoikeuksien myöntämiselle puuttuvat. Virheellinen tulkinta asian käsittelyssä on johtanut virheelliseen lopputulokseen luparatkaisussa.

Kun lupakäsittelyssä huomioidaan olosuhteet ja kaikki hankkeeseen liittyvät tekijät, edellytyksiä luvan myöntämiselle ei ole. Lupahakemus / lupahakemukset on hylättävä.

Vaatus oikoudenkäyntikulujen korvaamisesta

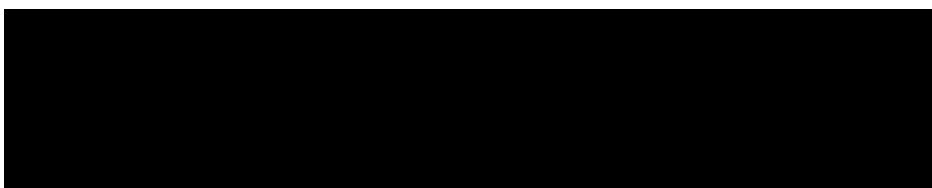
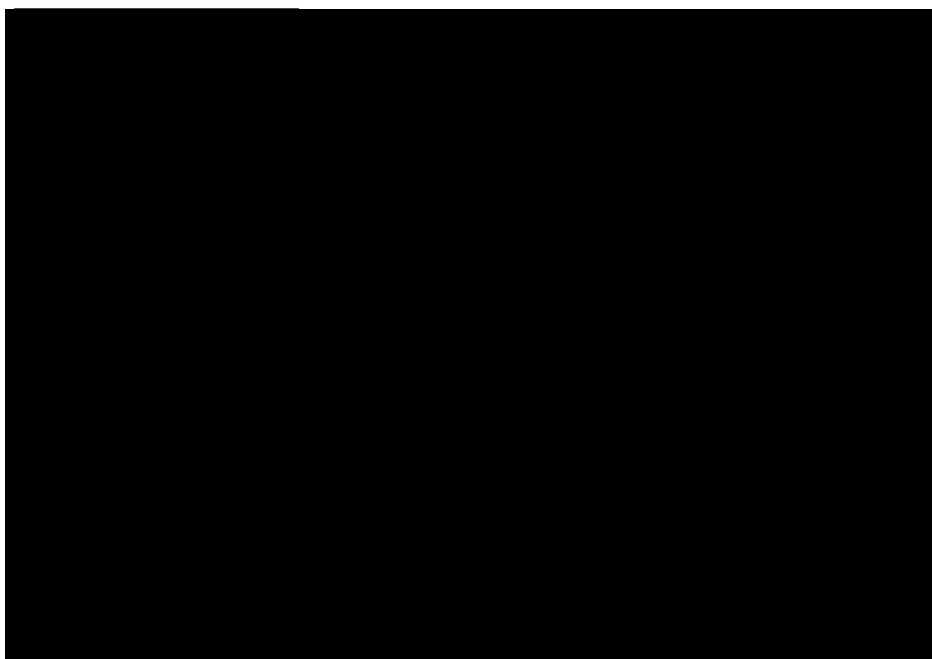
Valituksen jättäjät vaativat korvausta oikoudenkäyntikuluista, jotka sisältävät tähän mennessä asiakirjoihin tutustumisen sekä tämän valituskirjelman laatimisen, yhteensä 1500,00 € (tuhat euroa).

Lisälausumat ja todisteet

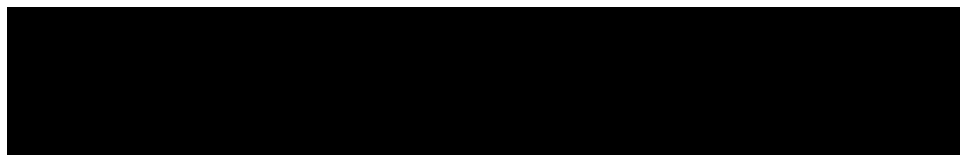
Muutoin valituksen jättäjät viittaavat vaatimuksissaan ja perusteluissaan tämän valituskirjelmän liitteisiin ja niissä oleviin vaatimuksiin ja perusteluihin.

Mikäli tähän asiaan tulee uusia selvityksiä tai muuta asiaan vaikuttavaa aineistoa, valituksen jättäjät pyytävät saada lausua niihin. Samalla valituksen jättäjät varaavat itselleen oikeuden täydentää tätä valitusta sekä esittää lisänäyttöä ja todistelua sekä nimetä henkilötodistajia.

lissä 19.1.2020

Kirjoituksen laati

LIITTEET

Liite 1: Päättös Nro 158/2020 Raasakan voimalaitospadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa, li

Liite 2 Valitusosoitus, Päättös Nro 158/2020

Liite 3: Päätös Nro 159/2020 Raasakan säännöstelypadon kalatien rakentaminen ja valmistelulupa, li

Liite 4: Valitusosoitus, Päätös Nro 159/2020